

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

R. 478683

ARTICVLI

FIDEI SACRO-
SANCTÆ AC SALVTIFE-
ræ legis Christianæ cum eorundem
perpulchra introductione. Quos
(cæteras leges omnes improbando)
Illuminatus doctor Magister Ray-
mundus Lullius rationibus necessa-
riis demonstratiuè probat.

PARISIIS,

Apud Ægydium Gorbinum, sub insigni
spei, è regione collegij Cameracensis.

1578.

Hic demonstratur veritas,
 Articulorum fidei,
 Quam non facit auctoritas,
 Sed Quia est, & Quid rei.
 Propter quid assint Iudei,
 Turci Barbari Et omnes,
 Respondere, Si est Deus.
 Et dent his solutiones.
 Legant propositiones,
 Veras & necessarias,
 Sciant demonstrationes,
 Suis datis contrarias,
 Negent leges falsarias,
 Et sumant legem gratie,
 Quem dedit verus Messias
 Iesus Christus rex gloria,
 Ut coronam victoria,
 Sumant veri Christiani
 Hoc volumen memoria,
 Prestent & non sint inani,
 nuadant terras sol dant,
 armis his spiritualibus,
 non sint timentes nec vani,
 on a ferre hominibus.
 mundant ab erroribus,
 gem altam tenentes,

(Aij

Omnes his mediantibus,
Trinitatem approbantes
Nomen Iesu sint laudantes,
Redemptoris humanorum,
Mariamque supplicantes,
Advocatam peccatorum,
Natum suum qui sanctorum,
Tota laus est & gloria,
Oret sic quod delictorum,
Propicietur venia.

INTRODVCTIO

*in articuloꝝ fidei pro-
bationem.*

Aliqui Christiani & magni in
scientia nominati, quod puden-
dum & plorandum est: dicunt
quod fides sancta Catholica est magis
improbabilis quam probabilis. vnde se-
quitur infamia magna apud infideles
qui ex hoc credunt fidem nostram esse
nullam, & fortè aliqui Christiani contra
dictam fidem sinistre suspicantur. Vte-
rius aliqui dicunt & asserunt, quod fides
est vera, sed secundum modum intelli-
gendi videtur non esse vera. vnde adiu-
uante sancto Spiritu conabimur quan-
tum poterimus ad probandum quod di-
cta fides sit vera & probabilis. Dicunt
etiam quod fides non habet meritum cui
humana ratio præbet experimentum. &

A ij

ideo dicunt, quod non est bonum probare fidem ut non amittatur meritum. Asserentes autem ista & dogmatizantes quanquam magnos se reputent: & quod peius est ab aliis reputentur, ostendunt se manifestissimè ignorantes, quia aut intendunt dicere quod ipsa fides in se sit magis improbabilis quàm probabilis, & etiam quatum ad Deum: videlicet quod magis sit improbabile ipsam esse à Deo, quàm non sit à Deo: & in hoc casu nullus debet tali fidei quæ in se, & quantum ad hoc quod sit à Deo est magis improbabilis quàm probabilis adherere, nec non adhærendo potest à iusto iudice condemnari: immo adhærendo stultus est: eo quod facit contra rationem improbabilitati adhærendo, & probabilitatem deferendo. Aut intendunt dicere quod ipsa fides in se est magis improbabilis quàm probabilis, sed probabile est quod sit à Deo, & in hoc casu si probabile est, quod sit à Deo sequitur, quod ipsa est probabilis: & si est verum quod sit à deo: ipsa est vera & necessaria, cum enim Deus sit summa veritas & summa sapientia, quæ non fallit nec fallitur ipse,

4

dicat illa esse, ergo est verissimū: si enim
cuilibet experto in sua scientia creden-
dum est, ergo multo plus expertissimo,
& sapientissimo in omnibus. Nec ter-
tium possunt dicere, vt pote quod ipsa
est probabilis, sed quod sit à deo hoc est
magis improbabile quā probabile, cum
enim fides Catholica iubeat deum dili-
gi super omnia, & perfectiones diuinas
ponat in superlatiuo gradu perfectionis
& extirpet vicia inferendo virtutes in
altiori gradu perfectionis qui dari pos-
sit: & per consequens sit bona & optima:
& omne bonum sit à Deo tanquam à
summo bono, sequitur necessario quod
ipsa sit à Deo: ergo est necessaria. Si au-
tem detur quartum membrum, scilicet
quod vtroque modo sit magis probabi-
lis: tunc magis apertus est error eorum,
& cum zelus noster nostraque totalis in-
tentio sit omnino circa defensionem
fidei, idcirco:

Nos magister Raymundus Lull. hanc
cedulam legamus religiosis & secula-
ribus sapientibus & discretis, vt vi-
deant ac diligentissime perferantur

A. iij.

prædicta ac etiam si infra scripta consequentia de necessitate contineat veritatem, videlicet quòd aliqui magistri in Theologia asserunt seu testantur quòd quæcunque obiectio proposita contra fidem Catholicam sacrosanctam potest solui per necessarias rationes, scilicet intelligendo ipsarum rationum consequentias manifeste sequitur ergo quòd sancta fides Catholica possit iuxta eorum testimonium per rationes necessarias approbari & hoc per modum intelligendi non tantummodo per modum credendi si quis autem dixerit huiusmodi consequentiam quam facimus non attingere veritatem cogitur dicere quòd prædicta magistrorum ratio sit inanis & quòd principium sit primum per se consequens, & posterius per se antecedens, & quòd in argumento minor propositio sit antecedens & maior consequens quod est impossibile & extra naturam intellectus. rogat etiam Raymundus religiosos & seculares sapientes vt videant si rationes quas ipse facit contra Saracenos approbando fidem Catholicam habeant veritatem, quia si forte aliquis solueret ra-

5
tiones quæ per Saracenos contra fidem
Catholicam opponuntur cum tamen
ipsæ rationes quæ fiunt pro eadem sol-
uere non valerent fortificati Saraceni
valde litterati & sapientes se facerent
Christianos. si quis autem dixerit quod
obiectiones quæ possunt fieri contra fi-
dem possunt solui per rationes necessa-
rias & probationes quæ possunt fieri pro
fide possunt frangi per rationes necessa-
rias. Dicimus quod implicat contradi-
ctionem quæ stare non potest quia duæ
conclusiones circa idem contrariæ stare
non possunt & de hoc subiungimus hoc
exemplum. Vbicunque est generatio
est & corruptio sed in Deo est gene-
ratio. ergo in Deo est corruptio qui au-
tem intendit improbare per necessarias
rationes quod corruptio non est in Deo
& ipsum oportet tenere quod generatio
est in Deo oportet etiam de necessitate
quod sciat generationem esse in Deo.
hoc idem dici potest de istis maximis
vbicunque est principium est tempus,
vbicunque est productio est suæ cessio.
Omne agens agit cum motu, de nihilo
nihil fit. Nullum infinitum potest esse

finitum. Qui non intelligit particularia non potest intelligere seipsum. Nulla virgo potest parere, nullum agens agit sine instrumento, nullum nouum est perpetuale, vbicunque est prioritas est posterioritas, nullum ens existens actus purus est multiplicabile, nullum ens potest perficere perfectum, nullum intelligibile est intellectum. Vbicunque sunt plura, est compositio, nullus homo mortuus potest idem numero, idem actu resurgere, nullum corpus potest esse in pluribus locis in eodem tempore, nullum agens potest esse sine subiecto.

Nulla operatio potest esse infinita. In nulla æternitate est æternabile. Multas alias maximas possumus inuenire, sed istas ponimus, quia qui ipsas potest soluere per rationes necessarias, oportet quod sciat principia primatiua cum quibus soluat prædictas maximas, vt supra significatum. Sed prædicta asserentes ostendunt se ignorare Deum esse, & quum est Deus, deum autem esse est necessarium, & demonstrabile magis necessaria demonstratione quàm sit aliqua demon-

stratio Mathematica: licet enim non di-
 cant demonstrationem potissimā esse,
 nisi illam in qua probatur propria passio
 de proprio subiecto, tamen certum est,
 quod etiam in tali demonstratione præ-
 missæ sunt magis necessariae veræ & no-
 tæ quam conclusio. Aliàs ex eis non pro-
 baretur, notificaretur aut necessitaretur
 conclusio: ergo ratio quæ per proposi-
 tiones necessariae & substantiales con-
 cludet vnam conclusionem substantia-
 lem in qua prædicetur aliquid substan-
 tiale de subiecto vt substantia de homi-
 ne, quæ quidem conclusio habeat ita ne-
 cessario aliquem modum dicendi per se,
 sicut vna præmissarum demonstratio-
 nis concludentis passionem de proprio
 subiecto, erit magis necessaria quàm illa
 quæ concludet passionem de subiecto,
 vt ista, omne illud quod per se stat &
 substat accidentibus est substantia, ho-
 mo stat per se, & substat accidentibus,
 ergo homo est substantia: ista ratio vel
 silogismus est magis necessarius quam
 ille in quo concluditur omnis homo
 est risibilis, & ista omnis figura

trilatera est figura, triangulus est figura
trilatera ergo triangulus est figura: ista
est magis necessaria ratio quam illa in
qua concluditur quod triangulos habet
tres cuius ratio est quia substantialia quæ
constituunt subiectum, sunt magis de
necessitate subiecti quam accidentia sicut
quartus motus dicendi per se & primus
sunt magis necessarij & evidentes quam
secundus. Vltcrius admirandum est cum
dicant quod demonstratio propter quid.
Est quando concluditur passio de subie-
cto. quare hoc dicentes non considera-
uerunt quod cum cuilibet subiecto con-
ueniat propria actio sicut propria passio
& propria actio habeat ita necessarias
causas & evidentes sicut propria passio
& multo plus si quis bene consideret
quod actio est nobilior passione & qua-
re non dixerunt demonstrationem po-
tissimam quando probatur propria a-
ctio de proprio subiecto sicut quando pro-
batur propria passio de proprio subiecto
hoc dictum est contra illos qui tantum
arctant & male vocabulum demonstra-
tionis resumentes. ergo vnde sermo fuit
prius dicimus quod prædicta dogmanti-

zantes ostendunt se ignorare deum esse⁷
& quid est De⁹. nam manifestato & probato quod Deus sit & quid sit. hoc est quæ sunt eius perfectiones & dignitates sequitur articulos fidei Christianæ non solum esse plus probabiles quàm improbabiles. immo eos esse veros & necessarios: quod in pluribus libris nostris probamus.

*Apostrophe ad summum
Pontificem.*

Suscipiat sublimis apex reuerenda corona,
Ecclesiæ quod sancta fides Romana ministrat,
Vndique per latium mundi per climata cuncta,
Gentibus & populis tu qui bonifacius esse,
Diteris octauus, qui petri sede refulges,
Vt pean cœli folio super omnia cuius,
Lumen ades digneris opus breue sumere missum,
Articulos fidei producens ordine pleno

Illos atque probans rationum motibus
omnes

Illis concludens præmissis inde duabus,
Si quid in his positum non esset ut esse
liceret,

Illud corripiat vestræ solertia limæ,
Omnia non omnes possunt vbicunque
videre,

Ac maiestati vestræ Raymundus in illis,
Euigilans studuit supplex, & talia vobis,
Scripsit ut in robur fidei pertranseat
istud.

DEVS IN VIRTUTE
tua sperantes, & de tua gratia con-
fidentes, intendimus probare ar-
ticulos fidei per necessarias
rationes.

Ad probationem articulo-
 rum fidei ac-
 cedentes: antequam
 probemus vnū Deū
 esse, intēdimus pro-
 bare deum esse. Ad
 probandum autem
 deum esse, oportet
 prēcognoscere, quid est quod dicitur per
 hoc nomen deus. Et dicimus quod tam
 scientes quàm minus scientes (quasi pro
 regula, & vt naturaliter notū) tenēt quod
 hoc nomen deus, significat ens, quod est
 summè & infinite bonū & bonitas, ma-
 gnū & magnitudo, eternum & eternitas,
 potēs & potestas, sapiēs & sapiētia, volēs
 & voluntas, virtuosum & virtus, verum
 & veritas, gloriosum & gloria: habens in
 se omnem perfectionem infinitā in sum-
 mo absque aliqua imperfectione.

In hoc enim omnes intelligentes conveniunt. sicut in vno principio communi & per se noto. quod deo attribuitur quicquid altius, nobilius & perfectius potest cogitari. Si tamen negaretur nobis quod hoc nomen deus non significat hoc quod diximus nobis sufficit probare quod sit dare tale ens quale descripsimus, & de nomine contendere non intendimus & quod sit dare tale ens per quinque rationes probare intendimus omittendo multas alias causa brevitatis huius operis. & primo probamus quod sit dare ens summum in bonitate & summe bonum.

Primo quod ens summe bonum sit.

SI summum bonum est: summum malum non est: & si summum malum est: summum bonum non est: quia duo & maxime quae sunt contraria: non possunt esse summa simpliciter. Eo enim quod ponitur esse duo summa. sequitur quod neutrum duorum est summum simpliciter. Si etiam ponatur summum bonum

non

non esse sequitur quod sua priuatio est
summè mala. Quia sicut positio summi
boni est summè bona sic priuatio sum-
mi boni est summè mala. His premissis
ostensuè filogisamus sic. Omne illud
cuius presentia est summè bona & sua
absentia est summè mala omne tale est
necessarium. Cum bonum & esse conue-
niant & malum & non esse. Alias non
esse & priuatio essent actualiora meliora
& perfectiora esse & actu quod est con-
tradictio & per consequens summum
bonum & summum esse & summum ma-
lum & summum non esse. Alias quod-
cunque bonum non summum esset me-
lius summo bono vel saltem æquale. Sed
præsentia summi boni est summum bo-
num cum ponat summum bonū & pri-
uet summum malum. Sua enim absen-
tia est summè mala cum dicat priuatio-
nem summi boni & affirmet summum
malum ut probatum est ergo summum
bonum esse est necessarium. imo si ra-
tio subtiliter cōsideretur sequitur quod
solum summum bonum esse est necessa-
rium. cum solum summum bonum &
summum esse conueniant & solum sum-

B

mum bonum fit simpliciter, & vnicè necessarium. Aliàs non esset summum nec aliquod esse est summum nisi sit necessarium. Tale autem summum bonum dicimus Deum, ergo Deum esse est necessarium,

*Secundo quod sit dare ens infinite
magnum.*

OMnis res quanto magis accedit ad esse & magis participiat entitatis tanto maior & melior est: Sed si nullum ens est infinite magnum, omne ens est finite magnum. Ens finite magnum nobilius est quia est, quàm ens infinite magnum quod non est. Et sic sequitur quod quanto res erit magis finita tanto magis accedet ad esse & maior & melior erit. Cum ergo pars sit magis finita suo toto, erit maior & melior suo toto, ergo pars non erit pars immo totum nec totum erit totum, imo pars: Sed hoc est falsum & impossibile, quia contradictio, ergo id ex quo sequitur est falsum & impossibile. Sequitur autem ex hoc quod ponitur

ens infinite magnum non esse ergo ens infinite magnum non esse est impossibile: ergo ens infinite magnum esse est necessarium. Ostensiuè filogizamus sic.

Omne ens quanto maius est tanto de necessitate plus participat entitatis.

Sed ens infinite magnum maius est de necessitate ente finite magno: ergo de necessitate plus participat entitatis.

Cum ergo ens finite magnum sit ens infinite magnum esse est necessarium.

Tale autem ens dicimus deum qui est infinitas: ergo deum esse est necessarium.

Tertio quod ens æternum sit.

OMne ens est æternum vel non est æternum, sed ens quod non est æternum est principiatum, ens autem principiatum non potuit principiare seipsum, quia fuisset antequam esset, ergo (cum experiamur multa entia esse principiatum) oportet ens eternū esse à quo sint omnia principiatum: alias non esset ens æternum nec principiatum: & sic nihil esset.

B ij

Sed nihil esse est impossibile: ergo id ex quo sequitur: sequitur autē ex hoc quod ponitur ens æternū esse: quod ens æternū non esse est impossibile: ergo ens æternū esse est necessarium. Ostensū uē, syllogizamus sic: Omnis existentia entis principiatū presupponit de necessitate ens æternū esse ut probatum est: sed ens principiatum est: ergo de necessitate ens æternū est. tale autem ens dicimus esse deum: ergo deum esse est necessariū. Si uero dicatur quod illud ens æternū potest esse mundus vel aliquid aliud à Deo: istud dissoluemus infra: ubi probabimus quod nihil potest esse æternū nisi solus deus.

*Quarto quod ens infinitum in
potestate sit.*

SI non est dare ens infinitum & summum in potestate omne ens est finitū in potestate: & si sit: nihil est æternū. Quia quod est æternū: est infinitum in duratione, quod autem est infinitum in duratione, habuit & habet & habebit potestatem ad durandum in infinitum.

Talis autem potestas potuit in infinita
 præterita : quia inquantum potestas fuit
 infinita potuit in infinita. ergo vel est
 dare ens potestate in infinitum : vel oportet
 quod non sit ens æternum asserere.
 Sed si non est ens æternum : non est ens
 non æternum : non est ens non æternum
 ut supra probatum est. & sic nihil est :
 sed nihil esse est falsum & impossibile.
 ergo id ex quo sequitur. Sequitur autem
 ex hoc quod ponitur ens infinitum in
 potestate non esse : ergo ens infinitum
 in potestate non impossibile ergo ens infinitum
 in potestate est necessarium. tale
 autem ens dicimus esse deum ergo Deum
 esse est necessarium.

*Quinto quod ens summum in
 virtute sit.*

OMne ens quanto magis habet vir-
 tutis : tanto magis appropinquit
 ad immensitatem & summitatem vir-
 tutis : sed. quantomagis appropin-
 quat ad immensitatem & summitatem
 virtutis tantomagis appropinquat ad
 nihil. Si non est dare ens immensum &

B iiij

summum in virtute, quanto autem magis appropinquat ad nihil, tanto minus est, ergo à primo ad vltimum quanto ens magis habet virtutis, tanto minus habet, sed hoc est falsum & impossibile, quia sequitur contradictio, ergo id ex quo sequitur. Sequitur autem ex hoc quod ponitur ens summum in virtute nō esse, ergo ens summum in virtute non esse est impossibile, ergo ipsum esse est necessarium: tale autem ens dicimus deum, ergo deum esse est necessarium. Ex præmissis colligitur quod ens, quod est summum in bonitate, infinitum in magnitudine, æternum duratione, immentum potestate & virtute, est summè sapiēs & summa veritas, aliàs non esset summè bonum, caret etiā principio & fine, aliàs non esset essentialiter æternum. Est summum simpliciter, quia si esset in eo compositio, esset naturaliter diuisibile, & per consequens mutabile, & sic non esset æternum nec simpliciter primum. Est etiam infinitum in virtute & omni perfectione perfectum & principium omnium, aliàs non esset summè potens & omnipotens. Est finis omnium, aliàs si omnia ad se non ordinasset, non

esset summè sapiens nec summè bonum. Est etiam purus actus, quia si esset in eo aliquid potentialitatis, esset in eo compositio & naturæ diuersitas. Patet etiam quod omnes istæ rationes bonitas, magnitudo, æternitas, potestas, sapientia, voluntas, virtus, veritas & similia, sunt in eo realiter, aliàs non esset verum & perfectū bonum magnum. &c. Et quod istæ rationes in eo sunt vnum & idem vna essentia & natura. Si enim differrent, non esset tale ens totum bonum, totum magnum, & sic de aliis rationibus. Sua etiam potètia est sua essentia, aliàs esset in deo differentia. Et est ab ipso omne esse & omne posse, aliàs esset summa essentia summa potentia. Et si ab ipso est omne esse & omne posse quicquid habet quicquid potest habet & potest à seipso. Probauimus ergo de necessitate esse tale ens quale descripsimus, & per consequens Deum esse de necessitate.

Sexto quod sit vnus deus tantum.

PRobato quòd sit de necessitate tale ens quale descripsimus, quod quidem

B iij

dicimus deum esse: probamus quod non sit deus nisi vnus. Illud ens est summè bonum quod est supra omne bonum: sed supra probauimus quod de necessitate est dare ens summè bonū ergo ipsum est supra omne bonum summum: non esset autem supra omne bonum si essent duo vel plura summa bona: cum summo non sit maius ergo est tantum vnum summum bonum ergo est tantum vnus deus, Si sunt plures dii sunt plura entia infinita cum probatum sit quod deus est ens infinitum, sed plura entia infinita esse est impossibile, quia si essent plura infinita vnum esset extra aliud, & cum infinitum dicatur quod nulla mensura mensurari possit. Mensura vnus non cōprehenderetur à mensura alterius & sic vna mensura alia supergrediretur, & ita neutrum esset infinitum, cum extra infinitum nihil sit, ergo impossibile est plures deos esse, & sic est vnus deus tantum. In deo sunt idem sua bonitas, sua magnitudo, sua eternitas, sua potestas; & sic de aliis. est inter ista & summa concordantia, summa vnitatis siue identitatis vt probatum est, sed bonitas diuina ratione suæ

nobilitatis & summitatis nō compatitur
 esse aliquid bonum aliud à se æquale sibi
 in bonitate: ergo nec eternitas diuina cō
 patietur aliquod ens aliud à se esse sibi e-
 quale in duratione & eternitate. Sed si
 sunt plures dii sunt plura entia eterna,
 ergo impossibile est plures deos esse. Si
 sunt plures dii sunt plures omnipotētes:
 sed plures omnipotentes esse est impossi-
 bile ergo plures deos esse est impossibile:
 ergo vnum deum esse est necessarium. ite-
 rum, quod impossibile sit esse plures omni-
 potentes patet: quia aut potentia vnus
 est potentia alterius & si sic non sunt es-
 sentialiter plures omnipotentes sed vnus
 aut potentia vnus non est potentia alte-
 rius sed sunt potentiæ diuersæ: & sic nul-
 lus est omnipotens ex quo quod potest
 vnus non potest alius. Impossibile est es-
 se plura entia omni perfectione perfecta
 sed si sunt plures dii sunt plura entia o-
 mni perfectione perfecta. Cum ita sit
 quod intelligamus Deum omni perfe-
 ctione perfectum, ergo impossibile est
 plures deos esse, ergo tantum vnū Deum
 esse est necessarium. Et quod impossibile
 sit esse plura entia omni perfectione per-

fecta. Cū ita sit quod intelligamus deum
omni perfectione perfectum, ergo im-
possibile est plures deos esse, ergo tātum
vnum Deum esse est necessariū. Et quod
impossibile sit esse plura entia omni per-
fectiōe perfecta patet: quia si in quolibet
esset omnis perfectio, quicquid perfectio
nis esset in vno esset in alio, ergo in omni
bus esset vna & eadē perfectio. Non ergo
sunt plura in perfectione nec plura perfe-
cta sed vnum. Si autē dicatur quod perfe-
ctio quę est in vno non est in alio, in nul-
lo erit omnis perfectio: immo cuiuslibet
deficiet omnis perfectio ex quo in quoli-
bet ponitur omnis perfectio.

*Septimo quod in deo sit personarum plurali-
tas, & post quod sint due persone.*

NON minoris, actualitatis, potesta-
tis, & nobilitatis, est bonitas infini-
ta quā bonitas finita. Sed bonitas fini-
ta est ratio bono finito quod producat
naturaliter & de se bonum finitum: er-
go bonitas infinita erit ratio bono infi-
nito, quod producat naturaliter & ex se
bonum infinitum: ergo cum in Deo sit

bonitas infinita producet bonum infinitum. Nihil autem aliud à Deo potest esse infinitum, sed solus Deus, ut probatum est : ergo deus cum sit bonum infinitum producet bonum infinitum, & per consequens idem & æquale sibi in bonitate essentia & natura. Cū superius sit probatum quod non possint esse duo vel plura infinita per essentiam differentia. Cum ergo omnis actio sit suppositorum, scilicet suppositi ut producentis & suppositi ut producti. Inter producat & productū oportet esse distinctionem suppositorū: cum idem non possit seipsum producere. In diuinis erit suppositum producat & suppositum productum, & utrumque dicimus personam, cum persona dicatur rationalis naturæ indiuidua substantia : & verius & proprius dicetur in diuinis persona quàm in creatis: eo quod in diuinis est persona naturæ diuinæ incommunicabilis essentia: sequitur ergo personarū pluralitas.

Omne id quod est purus actus, æternus & infinitus agit æternè & infinitè, & eternū & infinitū: aliàs nō esset purus actus

æternus & infinitus: sed Deus est purus
actus æternus & infinitus: ergo agit
æternaliter & infinite & æternum &
infinitum: sed omne tale est deus. er-
go Deus producit deum. Sicut enim
proprius & naturalius est creaturæ cum
sit finita operari parua magis quā magna
eo quod magis participant eum creatura
quia magis accedunt ad finitatem, sicut
miles qui facilius dat vnū æquum quā
vnum castrum, & rex vnum castrum quā
ciuitatem, sic & metoplus & proprius
& naturalius deo cum sit infinitus ope-
rari ea quæ sunt magna simpliciter quā
ea quæ sunt parua. alias non operaretur
secundum modum & virtutem naturæ
sue, nihil autem est simpliciter magnum
nisi solus Deus, ergo Deus produxit Deū
sequitur ergo personarum pluralitas.
In deo sunt idem suum existere & suum
agere. Cum ipse sit purus actus, sed
Deus est Deus in existēdo, ergo erit De-
us in agendo, ergo Deus producet deum, a-
lias Deus esset Deus in existēdo & non
esset deus in agendo, sequitur ergo per-
sonarum pluralitas. Impossibile est vnā
& eandem & simplicem essentiam dista-

re à nihilo in infinitum & non distare¹³
à nihilo quia implicatur contradictio,
sed diuina essentia est eadem cum sua
potentia quia simplex est, & cum
ipsa essentia sit infinita distat à nihilo
in infinitum: sed si de se & naturali-
ter nihil potest producere: sua po-
tentia non distat à nihilo in infinitum,
imò habet secum annexum nihil: ex
quo nihil potest producere, ergo diui-
na essentia distat à nihilo in infinitum,
& diuina potentia quæ est idem cum di-
tina essentia non distat à nihilo sed
hoc est impossibile: ergo diuina potetia
potest aliquid de se & ex se producere,
non finitum: quia diuisibilis non est, cum
sit simplex, ergo producat de se & ex se
infinitum, sequitur ergo personarum plu-
ralitas. Nobilior est illud ens quod bo-
num est & bonum facit, infinitum est &
infinitum facit, æternum est & æternum
facit, perfectum est & perfectum facit,
quàm illud quod non facit, alias poten-
tia & priuatio essent nobiliora quàm sit
actus, sed Deus non solum est ens nobi-
lius omni ente, sed etiam simpliciter no-
bilissimum: ergo ipse cum sit summe bo-

nus infinitus & perfectus (vt supra probatum est) producet bonum infinitū æternum & perfectum, quia producendo bonum finitum non coequaret actū suū quantum ad terminum ad quem: cum sit finitus sibiipſi qui est infinitus, nec in tali actu suā essentiā cōmunicaret. Nihil autem potest esse bonum infinitum æternū & perfectum nisi solus Deus: ergo Deus producet Deum æqualem sibi in omnib⁹. Probauimus ergo in diuinis esse duas personas, vnā producentem, & aliam productam: personam producentem appellamus patrem, & personam productam filium appellamus.

Octauo quare persona producens dicatur pater & producta filius.

OMne illud quod producit de essentia alicuius secundum naturæ operationem, & secundum principalem procedendi modum & ordinem, & est in eadem essentia & natura cum producente: dicitur & est filius producentis, & producens dicitur pater cum sint relatiua. Sicut videmus & dicimus quod homo ge-

neratus ab alio homine dicitur eius filius à quo est immediatè generatus, quia est de essentia generantis & educitur inesse ab eo per naturalem generationem, & participat cum eo secundum speciem eandem essentiam & naturam, & procedit ab eo secundum principalem procedendi modum & ordinem, quia procedit ab eo per generationem & immediatè.

Et si homo generatus haberet à patre animam per quam est homo, veriori & perfectiori modo esset filius eius. Et si esset à patre secundum totam substantiã absque adiutorio matris: adhuc esset veriori & perfectiori modo filius eius. Et si eandem essentiam haberet cum eo & ab eo, adhuc veriori modo esset filius eius, & per consequens pater esset veriori & perfectiori modo pater. Cum ergo deus ratione suæ summæ nobilitatis, actualitatis & fecunditatis producat de se toto æquale sibi per omnia & naturaliter, quia probatum est quod deus in agendo sicut in existendo: sic etiam ista productio secundum principalem procedendi ordinem, quia sicut dualitas prior est trinitate, sic processio unus de vno per

modum generationis prior est prioritate originis processione: Quæ vero est per modum generationis, nec vnus de vno sed vnus de duobus. Verissimè ergo in diuinis in productione qua vnus producit ab vno prouectus dicitur filius & produçens pater & tanto veriori modo quam in rebus creatis quanto veriori modo omnia prædicta inueniuntur in diuina generatione.

Nono in diuinis sit dare tertiam personam.

PRobato quod sit in deo persona patris & filii restat probare tertiam personam scilicet spiritum sanctum. Probatum est superius quod pater producit filium per modum nature qui est idem patri in substantia & æqualis per omnia, sicut ergo naturale est patri filium generare ita naturale est ei filium amare cum sit infinite bonus; & sicut naturale est filio generari à patre, ita naturale est sibi patrem amare. Inde arguimus sic. Omnis amor verus actualis & perfectus requirit de necessitate amantem amatum & amare; sed in Deo est amor verus actualis

lis & perfectus, & est ibi amans pater
 qui est persona, amatus filius qui est
 persona vt probatum est: ergo est amor
 procedens a patre in filium & econuer-
 so quæ erit persona. Aliàs amor diuinus
 non esset tantæ actualitatis, bonitatis,
 magnitudinis, &c. quantæ amans & a-
 matum. Impossibile est in diuinis esse
 aliquod accidens cum essentia diuina, vt
 probatum est, sit simplicissima & nobi-
 lissima: sed si amor patris & filij, non
 esset persona, esset amor accidentalis,
 ergo necesse est illum amorem esse per-
 sonam. Tantæ actualitatis, & fecundita-
 tis, est amare in deo sicut generare, sed
 per generare exit persona de persona,
 sicut filius de patre: ergo de amore pa-
 tris & filij exit persona. Maior vnitas
 quæ potest esse salua distinctione sup-
 positorum, decet esse inter patrem &
 filium (cum inter eos sit summa concor-
 dantia). Sed vnitas essentia & operatio-
 nis est maior vnitate essentia tantum:
 ergo pater & filius vnientur non solum
 in essentia, sed in operatione naturali
 infinita & essentiali, quæ sit eis æqualis

C

per omnia. Hoc autem nō esset nisi illud productum esset persona in cuius productione pater & filius æqualiter concorderent, quantū ad omnes rationes & dignitates. Omnis operatio sicut est suppositi, vel suppositorū, vt termini à quo: ita oportet, quod sit suppositi, vt termini ad quem. Cum ergo omnes dignitates quæ sunt in patre & filio sint actiue: sicut pater est persona, & filius est persona, sic eorū operatio suæ productio intrinseca erit persona. Patet ergo quod si ponatur in diuinis prædicta personarū pluralitas quam probauimus, quod omnes dignitates diuinæ habent actus suos intrinsecos & perfectos, secundū omnes rationes, sicut bonitas bonificatiuū bonificabile & bonificare: magnitudo magnificatiuū magnificabile & magnificare: & sic de omnibus alijs dignitatibus. Si autem nō ponatur in diuinis prædicta personarū pluralitas, nulla dignitas diuina habebit actum naturalem & intrinsecū: imo erunt omnes otiosæ & intrinsecæ: & carentes naturali perfectione & fecunditate: nec habebit deus, cui summum & infinitum amorem impendat, nec à quo

sum me & infinite diligatur. Poterit etiā operari de nihilo aliquid, sicut creaturas, de se autem nihil poterit operari: & sic deus non erit ens nobilissimum actualissimum, & perfectissimū eo quod non erit actius de se & naturaliter, nec habebit perfectas rationes quod est impossibile.

*Quare persona procedens à patre & filio
dicatur spiritus sanctus.*

PRobauimus superius quod ex amore patris ad filium & econuerso procedit tertia persona, quam appellamus spiritū sanctum. Eo quod sicut quando duo homines mutuò & intimè diligūt se: fit spirituum eorum communicatio: & quidam intimus & estuans eorum amoris impulsus. propter quod & illi dicuntur habere vnum spiritum, qui idem amant, & idem affectant: cum amicitia sit idem velle, sic quia pater amando filium intima & summa dilectione cum sit summe bonus, & filius amando patrem intima & summa dilectione ad inuicem in isto amore cōmunicāt personā pcedentē per modū mutui amoris & itimū dicitur spūs.

C ij

Quia sicut Spiritus vitalis est nexus & vnio corporis & animæ: sic imo nobilior modo est Spiritus sanctus nexus patris & filij, & non dicitur filius, quia alius sit. Est enim modus in diuinis quo vnus procedit, ab vno per modum generationis, & alius quo vnus procedit ab illis duobus per modum amoris. Dicitur etiam & appellatur sanctus: quia est opus sanctificationis, & ex sanctificatione procedens. Quia pater diligendo filiū summo & intimo & æterno amore est filio innocens, & filius diligendo patrem summo & intimo & æterno amore est patri innocens, & quia ex isto mutuo amore quo pater est innocens filio & e conuerso procedit & dicitur sanctus. Quia sicut est ex natura spiratiua amborum: sic est ex natura sanctificatiua. Dicitur etiam sanctus: quia innocens eo quod adeo perficit, & complet diuinarum numerum personarum: quod non possunt esse plures, quā tres nec pauciores, sicut ex sequentibus declarare intendimus & probare.

*Vndecimo quod in diuinis sint tantum
tres persone.*

IN superioribus probatum est quod in diuinis sint tres persone quarum vnā appellamus patrem, aliam filium qui à patre procedit, aliam spiritum sanctum, qui à patre procedit & filio. Prima persona est quæ à nullo procedit, sed ab ipso solo procedit quæ prima est pater. Secunda persona est quæ procedit ab alia, & ab ipsa procedit alia quæ secunda est filius. Tertia persona est quæ procedit à duabus, & ab ipsa nulla procedit: quæ tertia est spiritus sanctus. Probabimus ergo primo generaliter quod, non possint esse nisi tres persone. Secundo probabimus in speciali, considerando personarum ipsarum nomina et proprietates. Omnes dignitates, & rationes prædictæ sunt in deo perfectissimè, & completissimè, cum sint idem vt deus, sed ipsæ nō possunt significari distingui, & determinari, nisi sub numero & in numero trinario: ergo neque persone, alias inter dignitates diuinas & personas erit realis

C ij)

diuersitas, & si sic dignates diuinę nō erūt
deo ratio producēdi, supposita seu per-
sonas quod est impossibile. Et quod ra-
tiones & dignitates sint, in numero tri-
nario tantū patet. Omne enim quod est
bonū, vel est bonificās, vel bonificatum,
vel bonificare, & omne quod est magnū,
vel est magnificās, vel magnificatum, vel
magnificare, & sic de aliis. Cum ergo non
possit ratio cōpleta dignitatū inueniri,
in minori numero, quā in trinario, nec
inueniatur in maiori: erunt personę di-
ctę in numero trinario. Ille numerus qui
est omnibus aliis nobilior, & necessarius
debet poni in diuinis, ex quo probatum
est, quod est ibi pluralitas, sed numerus
trinarius est aliis nobilior & necessarius,
cum nullus actus possit esse sine numero
trinario, sicut patet quod in omni actu
oportet dare terminū a quo & ad quē, &
actū mediū nexum vtriusque termini: er-
go in diuinis erit numerus trinarius. Ille
numerus cuius partes magis cōformiter
regulatę & ordinatę se habēt: ponendus
est in diuinis: cū sit ibi summus ordo nō
temporis: sed processionis seu originis.
Sed numerus trinarius, vt ponitur in di-

unis habet partes conformes regulatas,
 & ordinatas: quia quæcunq; diuina per-
 sona consideretur: duæ aliæ eam æquali-
 ter respiciunt & æqualiter respiciuntur
 ab ea, imo quod mirabile est, & singula-
 re in diuinis considerata quamuis vna
 persona, tanquam pro vna parte numeri
 trinarij, & aliis duabus eam aliquammodo
 respicientibus fit triangulus, vt si confi-
 deres personā patris, persona filij & spi-
 ritus sancti, eam æqualiter respiciunt &
 respiciuntur ab ea æqualiter. Si conside-
 res personam filij: æqualiter immediate
 respiciunt eam pater & spiritus sanctus,
 & respiciuntur ab ea. Si cōsideres perso-
 nam spiritus sancti: æqualiter respiciunt
 eam pater & filius, & respiciuntur ab ea.
 Et ita semper fit triangulus, & quia hoc
 fit cōsiderata qualibet persona, fit ibi cir-
 culus: & ita numerus trinaris triangula-
 tur, & triangulus circulatur, & circulus
 triangulatur. In nullo autē numero alio
 potest inueniri ista armonia ista pulchri-
 tudo nisi in numero trinario. Et non in
 quocunque numero trinario: quia in
 numero trinario directe producto li-
 cet primum æqualiter se habeat,

C iij

ad secundum sicut secundū ad primum,
& secundum ad tertium & econuerso: non
tamen primum æqualiter se habet ad ter-
tium, & secundū: nec tertium ad primum
& secundū: sed hoc inuenitur in trinario
ordinato, eo modo quo ponitur numer'
trinarius in diuinis: ergo patet quod in
diuinis sunt tantū tres personæ & etiam
quod sic sunt ordinatæ & distinctæ sicut
diximus. Secūdo probamus quod in di-
uinis non sunt nisi tres personę attēden-
do nomina personarum & proprietates
earum. Omnia illa quæ sunt in diuinis
sunt perfectissima & in summo esse: sed
si essent plures, patres vel plures filij, vel
plures spiritus sancti: aut est necessarium
esse plures patres, vel plures filios, vel
plures spiritus sanctos aut non: si non sit
necessarium eos esse plures nō sunt: quia
quicquid in diuinis est, est necessariū, &
non contingens. Si est necessariū eos esse
plures: ergo in nullo reperitur perfecto
completa & coæqualis ratio paternitatis
filiationis, & spirationis, ergo nullus est
perfectus pater: nullus perfectus filius,
nullus perfectus spiritus sanctus. Ex quo
non sufficit vnus pater, nec vnus filius,

nec vn' spiritus sanctus, ergo nullus perfecte bonus: nullus perfecte producit, nullus perfecte producit: nullus perfecte dat nec recipit, sed hoc est impossibile. Non ergo est dare quartam vel ulteriorem personam quæ sit pater, vel filius, vel spiritus sanctus. Si autem dicatur quod sit quarta persona, vel ultra non est pater, nec filius, nec spiritus sanctus, non erit talis persona producta à patre & filio, & spiritu sancto, in quantum pater & filius, & spiritus sanctus, ex quo persona producta non erit pater, nec filius, nec spiritus sanctus. Cum tamen omnis actio sit suppositorum, si autem dicatur quod non producit à tribus personis, sed ab vna vel à duabus. Sequitur idem inconueniens quod prius & ultra hoc quod persona producta immediatius & maiori amore & germanitate adhærebit illi vel illis à qua producet, quàm à qua non producet. Omnis ratio principij actiue & passiue sumpta si perfecte & secundum totalem suam rationem sumatur de necessitate requirit tres terminos: secundum principium principias & non principiatum ut nihil eum precedat: alias esset processus in infinitum.

tū à parte ante alias esset processus in infinitum, ex parte post principiatū & non principians quod est medium inter ea & sapit naturam vtriusque, non potest pluribus quàm istis tribus modis dici principiū seu esse: nec sine istis tribus potest tota & perfecta ratio principij reperiri: sed in deo est totalis perfectissima ratio principij: ergo erit in diuinis principium principians, & non principiatum. Et istud principium dicimus patrem & principiū non principians & principiatum, & istud dicimus spiritum sanctum: & principiatum principians: & istud dicimus filium qui est principiatum à patre & principiat spiritum sanctum: ergo sunt tantum tres personæ & non plures: & sic probauimus primum, secundum, tertium, & quartum articulos.

Duodecimo de creatione.

Q Vintus articulus est quod Deus sit creator mūdi: & hoc probamus sic. Bonitas diuina magnitudo diuina, æternitas potestas & cæteræ dignitates diuinæ sunt in Deo vnum & idem. Sed potestas diuina non potest aliquid quod non

sit de natura sua cœquare sibi in magni-
 tudine bonitate, nec in potestate: ergo
 nec in æternitate, cum ergo mundus nec
 aliquid aliud à Deo sit de essentia Dei:
 non solum sequitur quod non sit ætern⁹
 imo & quod non potest esse æternus, &
 hoc idem sequitur de quacūque re alia
 à Deo. Probatum est quod deus est om-
 nipotens, & quod non est omnipotens
 nisi vnus & sic omnia quæ sunt, sunt ab
 ipso producta: aliàs non esset omnipo-
 tens. Inde arguim⁹ sic. Si Deus produxit
 mundum, aut produxit eum de ente æ-
 terno, aut de ente non æterno, aut de ni-
 hilo, non de ente æterno, quia cum nihil
 sit æternum essentialiter nisi deus vt pro-
 batum est, esset mundus de substantia dei
 imo esset deus cū substantia dei eo quod
 est simplicissima non posset communica-
 ri nisi tota. Nec de ente non æterno po-
 tuit eum producere ab æterno, quia est
 contradictio nec de nihilo potuit eum
 producere ab æterno, quia quod ex nihi-
 lo esse accepit, fuit verum dicere aliquā-
 do quod non fuit, aliàs ex nihilo creari
 non potuit, nomē em̃ & ratio creationis

qua dicitur creatio de nihilo factio, manifeste declaratur quod omne creatum, cepit esse ex quo de nihilo factum est. Quod autem cepit esse non est æternum: nullum ergo creatum potest esse æternum, æternum enim non potest esse nisi de æterno. Omne illud quod plus participat & accedit ad naturam æternitatis, plus participat naturam entitatis & nobilior est eo quod minus participat: sed si mundus est æternus, corruptio est æterna secundum speciem, & secundum numerum, cum omne quod generatur corrumpatur, generatio autem est æterna, secundum speciem, & non secundum numerum, cum nullum suppositum, ex quo corruptum est redeat idem numero, ergo corruptio nobilior est generatione: sed hoc est impossibile: ergo &c. Corruptio etiam non erit prior generatione, nec e-conuerso: eo quod æternum non est prius æterno, cum tamen generatio presupponat corruptionem, & generatio id de quo fit & corruptio id à quo fit: & sic neutrum est æternum quod est cōtradictio. Nulla potestas, plus potest sub ratione aliena, quam sub ratione propria quia plus pos-

set in alia, quàm in seipsa, sicut nec bonitas potest dici magis bona sub ratione potestatis, quàm sub ratione bonitatis, sed potestas diuina non potest alicui quod non sit de essentia sua dare potestatem quæ sit infinita sub ratione potestatis & in quantum potestas, quia si posset illud cui daret talem potestatem quæ esset infinita, in quantum potestas posset in infinita & in infinitum & sic esset deus, ergo nec potestas diuina potest alicui communicare durationem infinitam. Omne illud per quod essentia diuina transcendit in omnibus omnia alia à se est necessarium, aliàs essentia diuina non esset nobilissima, actualissima, singularissima, & vnice vnita, sed si aliquid aliquod à deo esset, vel posset esse æternum, essentia diuina non transcenderet illud in æternitate, ergo nihil aliud à deo est æternum nec potest esse æternum. Non enim Deus esset omnipotens, nisi omnia quæ sunt, principiaisset, nec esset simpliciter post, nisi omnia alia à se præcederet & principiaisset, quare patet quod quicquid est aliud à deo est

creatum, & per consequens non est æternum cum omne creatum sit de non esse ad esse deductum.

Tredecimo de creatione.

Sextus articulus est creatio, ad probandum autem recreationem oportet quatuor probare. Primum quod primi parentes peccauerunt. Secundum quod peccatum eorum est omnibus hominibus generale corporaliter. Tertium quod est generale spiritualiter hoc est quantum ad animam. Quartum quod est necessaria recreatio.

Et primo quod primi parentes peccauerunt, ostenditur.

Deus qui creauit mundum ut probatum est, creauit seu fecit hominem qui est pars mundi, quem cum sit nature rationalis, fecit talem, ut discerneret inter bonum & malum, & diligeret bonum, & odiret malum, alias frustra fecisset eum nature rationalis, & ut maius bonum magis diligeret & summum bonum summe & libere diligeret. Tantæ enim nobilitatis est summum bonum quod libere vult & decet diligi, secundum hoc, ergo homo factus est à Deo bonus, & ad

bonum ordinatus factus est etiam iust^{us},
quia & iustitia est bonū diligere, & sum-
ma iustitia summū bonū summe dilige-
re. Etcū sit factus ad diligendum summū
bonum libere meretur, & oportet quod
assequatur illud, aliàs frustra fact^{us} esset
ad illud, & si illud assequitur & meretur
beatitudinē. Aliàs summum bonum non
esset summum bonum si non esset beati-
tudo assequentibus ipsum: factus est etiā
homo ad viuēdum secundum sui institu-
tionem nō ad moriendū. Cum mors nō
sit beatitudo: sed miseria vt si seruaret or-
dinē sibi à deo inditū mereretur beati-
tudinē vitā æternā & gloriam, si autem nō
seruaret sed mutaret illū ordinē punire-
tur morte, infelicitate & ignominia. His
præmissis arguimus sic, omnis natura in
rectitudine à Deo instituta, & ad summū
bonum, & ad beatitudinē ordinata, sic se-
cundū ordinē à Deo sibi inditum opere-
tur bene & bona & magna opera opera-
tur, & nō parua. Si autē operatur mala &
parua opera semper aut magis quā bona
& magna nō sequitur ordinē sibi à Deo
inditum, sed mutat illū, & per cōsequēs
peccat: quia nō stat in obediētia dei &
non tendit ad finem ad quem facta erat.

Et si talis mutatio inueniatur in quolibet indiuiduo illius naturæ, oportet quod ista mutatio inceperit in illo vel ab illis, à quibus omnia illius naturæ indiuidua processerunt. Aliàs non inueniretur in omnibus: sed natura humana est à Deo in rectitudine instituta: & ad summum bonum & beatitudinem ordinata vt probatū est: ergo cum non operetur bona & magna opera vt plurimū: quia videmus quod in hominibus est multum de malo & parum de bono: nec in aliquo homine est tantum de bono quantum deberet esse. Sequitur quod hominum conditio in contrarium est mutata non à Deo, quia ista mutatio est mala & contraria ordinationi dei: nec ab alio qui posset hominem mutare contra voluntatem suam: quia sic non haberet culpam, & per consequens nec penā: ergo ista mutatio est ab ipso homine in eo quod habuit naturam operandi bonū cum libertate & seruandi rectitudinem quam non seruauit, quia si sine libertate huiusmodi naturam habuisset, non haberet meritum nec posset recte ad contraria-

trarium sicut ignis qui non cum libertate sed cum naturæ suæ necessitate calefacit non meretur nec potest flecti ad frigefaciendum. Et cum ista mutatio inueniatur in omnibus hominibus, oportet quod inceperit in primis parentibus à quibus omnes homines processerunt. Sequitur ergo quod primi parètes peccauerunt. Si primi parentes non peccassent, tam ipsi quàm omnes deuiati ab eis essent virtuosì virtutibus pollicitis naturaliter, & habitus virtutum pollicitarum essent eis naturales: eo quod natura humana in sui institutione ordinata est ad virtutes, ut supra proximè declarauimus est, & sic virtuosos homines generaret. Videmus autem contrariam quod omnes homines qui volunt esse virtuosì prædictis virtutibus habent eas per acquisitionem & non per naturam. Cum ergo ista cōtrarietas & mutatio reperitur esse in omnibus hominibus, oportet quod inceperit esse in primis parentibus aliàs non esset generalis ad omnes homines ergo primi parentes peccauerunt: Omne compositum constans ex duobus

principiis quorum vnū actualius & nobilius est alio magis inclinatur & inclinari debet ad perfectiones nobilioris & actualioris, quàm minus nobilis & minus actualis, sed homo componitur ex anima & corpore, & anima nobilior est corpore, ergo homo magis inclinabitur ad animæ perfectiones quàm corporis, sed contrarium videmus in omnibus hominibus, ergo ista contrarietas & deordinatio incepit in primis parentibus à quibus omnes alii processerunt, aliàs non esset generalis, ergo primi parentes peccauerunt. Omnes homines cum difficultate & labore operantur virtuose, & cū facilitate & leuitate vitia, hoc autē non potest inesse hominibus à natura instituta quia male & ad malum esset instituta cuius contrariū supra probatum est: cū ergo hoc insit omnibus hominibus inerit eis à natura corrupta, & cum insit omnibus hominibus oportet quod inceperit ista corruptio in primis parentibus, aliàs non esset generalis, ergo primi parentes peccauerunt. Omnis natura suscipiens augmentum & decrementum ve-

hementius operatur suas operationes naturales in statu augmenti, quàm in statu decrementi & magis resistit suo contrario, secundum hoc ergo natura humana, quæ est creata ad diligendum bonum, & odiendum malum deberet esse magis prava & inclinata ad bonum & virtutes, & fortis contra malum & vitia in statu augmenti & iuventutis quàm in statu decrementi & senectutis: sed cōtrarium videmus in omnibus hominib⁹, quia magis sunt proni ad peccata in statu iuventutis quàm senectutis, & cum hoc non insit hominibus à naturæ institutione, quia in rectitudine est instituta, oportet quod insit à natura corrupta & perversa, & cum hoc insit omnibus hominibus, oportet quod inceperit ista corruptio & perversio in primis parentibus aliàs non esset generalis, ergo primi parentes peccaverunt.

D ij

*Quartodecimo quod peccatum primorum
parentum sit generale omnibus homi-
nibus corporaliter.*

Natura humana plus habet natura-
liter & à creatione perfectionis &
nobilitatis: cum sit creata ad diligendū
summum bonum quàm natura brūtalis
& irrationalis. Inde sic arguimus. Om-
nis natura quanto nobilior est creata
tanto naturaliter magis debet esse ab o-
mni imperfectione & necessitate elōga-
ta: sed natura humana nobilior est omni
natura irrationali: ergo magis debet esse
elongata ab imperfectione & necessita-
te quàm natura irrationalis. Videmus
autem contrarium, quia puer quando
natus est si non administraretur ei more-
retur: & indiget pluribus quàm anima-
lia irrationalia quorum multa mouen-
tur de loco ad locum immediate cum
sint nata, & breuiter pluribus periculis
& necessitatibus & imperfectionibus est
expositus homo à sui natiuitate quàm

aliquod aliud animal. Cum ergo in nobiliori subiecto ista imperfectio inueniatur, & hoc non possit inesse naturæ humanæ à sui institutione, & hoc sit in omni homine, oportet quod hæc sint ratione peccati originalis & infectionis, quæ à primis parentibus decisa in omnes homines est extensa. Nulla pœna imponitur à iusto iudice sine culpa, sed omnes homines tam iniusti quàm iusti iustitia morali subiiciuntur à sui natiuitate multis pœnis, tribulationibus doloribus, & erumpnis, ergo ratione alicuius culpæ, quæ est in vtrisque: sed in iustis iustitia morali non est peccatum nec culpa peccati actualis: oportet ergo tã in iniustis quàm in iustis esse aliquod peccatum commune ratione cuius omnes puniantur: aliàs Deus esset iniustus. Nullum autem peccatum potest esse peccatum commune omnibus hominibus iustis iustitia morali, & iniustis, nisi peccatum originale, ergo ipsum est generale corporaliter.

Deus fecit hominem ad viuendum non ad moriendum, sed omnes homi-

D iij

nes naturaliter moriuntur, oportet ergo quod mors aduenerit per peccatum, non enim potest venisse per vitam cum sit cōtraria morti, nec per seipsam, quia nihil educit seipsum inesse, nec aliquo bono.

Cum mors sit mala & priuatio, ergo venit per peccatum, & malum ita generale sicut mortalitas est generalis, sed mors est omnibus generalis corporaliter, ergo & peccatum est omnibus generale corporaliter.

Omnis natura quę magis & melius est ordinata ad vitam paucioribus indiget in viuendo quàm illa quę minus & non ita bene est ordinata ad vitam, sed natura humana magis & melius est ordinata ad vitam quàm aliqua alia natura corporalis animata vt probatum est, ergo paucioribus indiget in viuendo quàm aliquod aliud animal: sed nos videmus contrarium, quia aues à natiuitate habent plumas pro tunica, & sua cibaria sunt semina, & mutones & similia aſialia habent lanam pro tunica: & herbam pro

cibo : & stramen pro lecto. Homo autem indiget tunica , camera , olla , boue aratro, furno medico:& multis que longum esset narrare : ergo cum necessitas multorum importet defectum, defectus autem non proueniat nisi ex culpa & peccato : & ista necessitas insit & sit communis omnibus hominibus, oportet vt peccatum & culpa istius necessitatis sit generalis omnibus hominibus corporaliter. Omnis actus creaturæ rationalis quia est cum libertate, est virtuosus vel vitiosus : sed per actum vir tuosum non potuit deuiare humana natura à fine indito sibi à deo : quia virtus esset causa deuiationis & mali quod est impossibile. Cum ergo tota natura humana sit deuiata à fine sibi indito à deo vt manifeste apparet, oportet vt quod talis deuiatio sit facta per actum vitiosum ita generalem sicut deuiatio, sed deuiatio hominum est generalis corporaliter cum omnia corpora hominū corrumpantur & moriātur: ergo & vitium & peccatum erit generale omnibus hominibus corporaliter.

D iiii

Istud autem peccatum dicimus originale : quia ab illo descendit in singulos à quibus habent omnes homines originem. Et quia cum origine vniuscuiusque personæ trahitur : & quia sicut omnes homines à primis parentibus traxerunt sibi originem, sic omnia peccata à primo parentum peccato sunt originalia, natura enim humana quæ tota erat in primis parentibus per peccatum primorum parentum fuit tota effecta peccatrix infecta & corrupta & ideo non potuit propagare nisi peccatores infectos & corruptos ratione cuius corruptionis inclinata est natura humana ad alia peccata.

Decimoquarto quod peccatum primorum parentum sit generale omnibus hominibus quantum ad animam.

SI anima per quam homo est homo esset à generante ex premissis esset manifestum quod peccatum primorum parentum esset generale omnibus hominibus quo ad animam: sed quia non est à generante sed à creante, inducimus ad hoc speciales rationes. Quandounque

aliqua principia ordinantur ad constitutionem substantialem alicuius esse specifici & non sunt propter aliud facta nisi vt. constituent illud esse specificum necesse est illa principia sequi motum, modum, actum, conditionem & ordinem illius esse specifici quod constituunt, aliàs non inclinarentur ad illud constituendum substantialiter nec essent illa principia adinuicem naturaliter & substantialiter vnita : sed anima & corpus sunt ordinata ad constitutionem substantialem esse specifici hominis nec sunt propter aliquid aliud nisi vt sit homo: ergo anima & corpus de necessitate sequuntur motum modum actum conditionem & ordinem esse specifici hominis : sed species & natura humana que tota erat in primis parentibus & extra eos nihil, fuit tota infecta, peccato quantum ad corpus & quantum ad animam & plus animæ quam corpus, peccatum enim incepit in anima, quia in voluntate, eo quod primi parentes noluerunt seruare rectitudinem & iusticiam in qua creati erant cum tamen possent seruare si voluissent. Ergo omnes homines cum sint propagati à

primis parentibus erunt infecti peccato, non solum quantum ad corpus : sed & quantum ad animam , eo quod anima non est ob aliud nisi vt sit homo. Cum ergo tota species humana sit corrupta & infecta peccato & inimica Dei immediate: cum anima adueniēs corpori constituit hominem quàm cito, verum est dicere quod est homo tam cito quantum est homo, est inimicus Dei & sic est peccatum ad corpus & quantum ad animam, vnde qui vult intelligere quomodo peccatum est in anima consideret quomodo tota species humana est infecta & corrupta peccato & quod anima non est nisi vt sit homo , & consideret quod Deus mutare ordinem non debet & iusticiam in toto ratione partis : cum totum non sit propter partem : sed pars propter totum. Et sicut in primis parentibus tota species humana fuit exalata super omnes species corporales per gratiam intantum quod si seruassent rectitudinem acquisiissent per se & posteritate sua beatitudinē, propagassent enim filios iustos quales ipsi erant & habuissent per naturam quod primi parentes

habuerunt per gratiam, sic ratione peccati & culpæ primorum parentum tota species humana quantum ad primos parentes & eorum posteritatem est subiugata infectioni & pœnæ & habet primorum parentum posteritas per naturam quod primi parentes habuerunt per culpam. Aliàs Deus plus dedisset homini sine aliquo merito per gratiã quàm puniret propter culpam, & sic iusticia sua esset defectiua quod est impossibile. Oportet ergo quod iusticia Dei totum puniat in homine propter culpam quãtum dedit per gratiam. Hæc est enim pœna criminis lesæ maiestatis, hoc etiam habet conditio seruitutis quod omnes qui de seruis nascuntur sint serui à natiuitate. Omnis anima rationalis quæ mouet corpus suum ad vtendum his quorum vsu corpus non est dignum peccat & per cōsequēs est subiecta peccato, sed anima immediate cū est infusa corpori mouet corpus aliàs nō esset forma corporis: nec per cōsequēs pars substantialis hominis, nec homo esset homo per animã rationalem ad corporis necessitates vt ad augmentum

vel ad sumendum victum vt cibum vel
potum & ad vtendum rebus quibus vi-
uit quæ sunt creaturæ dei, quorum vſu
non est dignum corpus alicuius homi-
nis cum sit corruptum & infectum eo
quod primi parentes à quibus omnes
homines habuerunt corpora sua fuerunt
contra deum creatorem suum, ergo ani-
ma ex hoc habet culpam generalem, &
sic sequitur quod peccatum est generale
in omnibus hominibus quantum ad ani-
mam. Impossibile est vnum hominem
habere simul duos habitus contrarios:
sed si anima hominis non inficitur à cor-
pore nec inclinatur ad operationes cor-
poris, homo qui constat substantialiter
ex corpore & anima habet habitum o-
perandi bonum & virtutes ratione ani-
mæ quæ munda & immaculata à deo in-
fusa est corpori, & habet habitum ope-
randi malum & vicia ratione corporis
quod est infectum, homo ergo in eo-
dem tempore & semper habebit incli-
nationē ad bonum & malum, aliàs non
operaretur in virtute & natura princi-
piorum ipsum constituentium & ita ho-
mo poterit esse simul temperatus & e-

brius imo quod plus est; si anima non inclinatur ad aliquem actum corporale nullus actus hominis erit vitiosus eo quod nullus actus factus sine voluntate est vitiosus. Videmus autem in hominibus multos actus vitiosos, ergo oportet quod anima inclinetur ad illos, cum etiam omnes actus sint suppositi: oportet dare quod ad omnes actus suppositi principia inclinentur ipsum substantia- liter continentia: & ita ad omnem actum hominis inclinabitur anima: si autem dicatur quod anima iusti hominis non inclinatur ad aliquem actum corporis eo quod omnis actus corporis, eo quia est infectus, est malus: sequitur quod anima non est forma corporis & quod nullus actus corporalis hominis iusti est actus hominis sed tantum corporis propter quod omnia cum sint impossibilia oportet dare quod anima inclinetur ad actus corporis: & per eosequens inficiatur a corpore. Ex quibus sequitur quod peccatum originale est generale quantum ad animam. Omnis pars naturaliter inclinat suum totum prius ad operationes suas quam ad operationes

alias: sed anima est pars naturalis hominis, ergo plus inclinabit hominem ad operationes animæ quàm ad operationes corporis. Videmus autem contrarium in omnibus hominibus quia omnes homines aut sunt plus corporales quàm spirituales aut saltem omnes homines prius incipiunt à corporalibus actibus quàm à spiritualibus. Talis ergo contrarietas & peruersio animæ non potest esse sine aliqua infectione ad hoc animam contra naturam suam inclinante, talem autem infectionem dicimus peccatum: eo quod per eam inclinatur ad peccatum, ergo peccatum est generale quo ad animam. Omnis natura sequitur naturaliter cursum & ordinem ad quem creata est nisi superueniat impediens: sed anima creata est ad intelligendū & non ad ignorandum, ad recolendum & non ad obliuiscendum, ad diligendum bonum & non ad odiendum, ad gloriam & non ad poenam vt supra probauimus. Nulla autem anima coniuncta corpori tot intelligit quot ignorat tot recolit & memoratur quot obliuiscitur, diligit tantum

30

bonum quantum debet diligere, habet
tantum de gloria & quiete quantum de
pœna & labore. Ergo ista deordinatio
& diminutio quę est in anima cuiuslibet
hominis est per aliquod superueniens, a-
nimam impediens & à suo fine deuians à
à quo fine non posset deuiari anima nisi
esset infecta, si enim non inficeretur à
corpore non impediretur à corpore in
suis naturalibus operibus exercendis,
probatum est ergo quod peccatum pri-
morum parentum est generale omnibus
hominibus quo ad animam.

Decimoquinto quod sit recreatio.

IMpossibile est aliquod ens creatum
deuiare & frustrare deum ab inten-
tione sua & fine per ipsum rei creatę in-
dito, cum ipse sit summe potens & sum-
me sapiens: sed Deus creauit hominem
principaliter ad diligendum Deum re-
colendum & intelligendum.

Cum iste finis nobilior sit & magis naturalis qui posset & debeat dari creaturæ rationali, eo quod ipsa est de memoria & intellectu & voluntate & per consequens ad beatitudinem, sed per peccatum est deuiata natura humana à dicto fine, & per consequens à beatitudine ei tendit in nihilum. Ergo si non esset recreatio non assequeretur Deus in natura humana finem ad quem ipsam creauit & sic sapientia sua esset sine defectiua in creando naturam humanam ad finem quem præuidit ipsam non esse assequuturam: sed hoc est impossibile. Oporret ergo recreationem esse per quam natura humana quæ ratione peccati tendit in nihilum reducatur ad finem debitum. Probatum est supra quod natura humana tota est infecta peccato corporaliter & spiritualiter: & sic per consequens est priuata beatitudine & gloria & tendit ad pœnam eternam quia offendit deum qui est æternus. Si ergo non esset recreatio per quam fieret satisfactio generalis: sicut peccatum & offensa fuit generalis omnes homines tam iusticia morali quàm iniusti damnarètur æternaliter quod est impos-

31
impossibile, quia iusticia Dei non discerneret inter iustum & iniustum: quia haberet subiectum confusum & non distinctum neque misericordia Dei haberet subiectum in quo posset habere actum suum nec posset saluare aliquem hominem sine recreatione per quam fiat satisfactio de peccato. Oportet ergo recreationem esse. Si non esset recreatio non posset Deus iudicare peccatores ad poenam æternam pro peccato actuali quod maius est in illo qui peccat peccato actuali quam sit peccatum originale, quia iudicatus est semel ad poenam æternam, non potest iterato ad poenam æternam iudicari: sed omnes homines tam iusti iusticia morali quam iniusti sunt iudicari ad poenam æternam ratione peccati originalis. Ergo peccatores qui sunt in peccato actuali non poterunt iudicari ad poenam æternam nec ad priuationem beatitudinis cum iam sint indicati: & sic Dei iusticia est defectiua in non iudicando peccatum actuale quod maius est & in iudicando peccatum originale quod minus est, sed hoc est impossibile, ergo oportet recreationem esse. Virtus & vi-

E

cium sunt contraria immediate: sed per virtutes nullus homo quantum iustus posset peruenire ad beatitudinem si non esset recreatio per quam fieret de peccato originali satisfactio. Ergo nec per viciū seu per peccatum actuale aliquis quantuncunque peccator habebit pœnam æternam & sic virtus non potest esse causa gloriæ nec viciū causa pœne, sed hoc est impossibile, ergo oportet recreationem esse. Impossibile & irrationabile est Deum aliquid conseruare & facere durare in esse absque aliquo fine & vtilitate: sed Deus gubernat mundum & conseruat in esse à tempore peccati primorum parentum vsque nunc, ergo hoc facit propter aliquem finem & vtilitatem: sed si non esset recreatio per quam fieret satisfactio de peccato quo natura humana priuatur à suo fine multiplicatio & generatio seu esse hominum & eorum quæ sunt propter hominem, ad nihil esset vtilis nec perueniret ad aliquem finem, ergo non debuit nec debet facere durare multiplicationem hominum. Si autem dicatur quod

32
facit durare multiplicationem hominum ut iusticia puniat homines pro peccato originali, ergo faciet durare generationem semper ut semper puniat, si semper facit durare nunquam veniet ad complementum sua iusticia & sua punitione, & non faciet durare multiplicationem hominum propter aliquem finem ex quo non habebit finem quod est contradictio, ergo oportet recreationem esse. Impossibile est creaturam aliquam plus posse destruere quam Deus posset reparare vel construere, quia plus posset creatura quam Deus, & sic Deus non esset omnipotens: sed homo per peccatum deuiavit se a fine sibi indito & naturali, ergo Deus potest eum ad pristinum finem reducere: talem autem reductionem dicimus recreationem: ergo Deus potest hominem recreare, & si potest recreare recreabit, quia sicut in recreatione hominis: quia voluit creare hominem potuit: & sic potestas diuina fuit concomitans voluntatem, sic in recreatione sicut potestas diuina potest recreare, de

E ij.

bet voluntas diuina concomitare potestatem vt quod potestas potest, voluntas velit : cum inter potestatem diuinam & voluntatem diuinam non sit differentia. Et si obiçiat quod multa potest Deus facere, dicendum quod si omnia quæcunque potest Deus facere non faciat quod sequitur incõueniens cum suum posse & suum velle coincident. Et sic si non esset recreatio sequeretur quod Deus non assequeretur in natura humana finem ad quem creauit eam, & quod Deus non haberet pietatem nec misericordiam erga naturam humanam quod est inconueniens. Oportet ergo quod hoc faciat ne sequatur aliquod inconueniens de præmissis & etiam plura alia, ergo oportet recreationem esse.

Decimoseptimo quod Deus sit glorificator quod est septimus articulus.

Probauimus quod natura humana à sui creatione & institutione est à deo

ad eternam beatitudinem & gloriam ordinata, sed per peccatum primorum parentum est a suo fine deuiata & per consequens æterna gloria & beatitudine priuata & sic æternæ miseriæ subiecta, inde arguitur sic. Omnis natura ad beatitudinem ordinata & ad æternam gloriam & ab ipsa beatitudine deuiata si reparetur & reducatur ad statum proprium & finem sibi inditum, est ad eandem æternam gloriam & beatitudinem restituenda, sed per recreationem quam probauimus Deum facere debere, restituetur, & recuperabitur natura humana ad finem pristinum & ad terminum sibi à Deo inditum aliàs recreatio non esset recreatio. Ergo sicut Deus naturam humanam instituit & ordinauit ad æternam beatitudinem & gloriam sic naturam humanam per peccatum lapsam restitutam & recreatam restaurabit ad æternam beatitudinem & gloriam, aliàs non sufficienter recreasset: ergo hominum recreatorum iustorum erit Deus glorificator. Manifesta experientia probamus quod homines quanto sunt iu-

E. iij

stiores in hoc mundo plus habent laboris corporaliter & spiritualiter, corporaliter quia plus dant se ieiuniis, lachrimis & orationibus: spiritualiter quia plus dolent de offensa Dei ratione peccatorum quę multiplicatur in hoc mundo. Si ergo Deus nō daret eis aliam gloriam quā istamquę est in isto mundo, iusticia Dei esset defectiua in hoc quod daret hominibus minus iustis & peccatoribus multo plus de gloria quā magis iustis. Si autem dicatur quod Deus non dat gloriam quę est in hoc mundo, sequitur si non esset alia gloria quā gloria istius mundi, quod Deus nullam gloriam dabit iustis, ergo est Iesus iusticia defectiua: sed hoc est impossibile, ergo est alia gloria quā Deus dabit iustis. Deus creauit hominem ad diligendum recolendum & intelligendum Deum, sed si non est alia gloria vel vita quā gloria & vita huius mundi homo finito tempore diligit intelligit & recolit Deum & infinito tempore stat in priuatione diligendi recolendi & intelligendi Deum, quod est contra iu-

sticiam Dei, quod ipse permittat amorem suum stare in finito tempore in priuatione, cum Deus eo quod est summe bonus sit continue & semper ab omnibus diligendus. Ergo oportet dare aliam gloriam & vitam in qua Deus æternaliter ab omnibus diligatur. Natura humana quæ constat ex anima & corpore creata est ad aliquem finem & terminum perfectum, sed in hac vita non potest ad finem perfectum venire. Cum non maneat in hac vita coniunctio animæ & corporis, imo stat reparatio. Ergo oportet dare aliam vitam in qua vnione corporis & animæ iterate natura humana perueniat ad suum finem & terminum: aliàs non creasset eam Deus ad aliquem finem: sed hoc est impossibile: ergo oportet dare aliam vitam quam vitam dicimus gloriam. Natura humana creata est ad amandum summum bonum: & per consequens ad beatitudinem vt supra probauimus sed in hac vita non potest natura humana habere beatitudinem perfectam:

E iiij

vt manifeste videmus : ergo oportet quod Deus det naturæ humanæ aliam gloriam vel vitam in qua assequetur beatitudinem : aliàs Deus frustra ordinasset naturam humanam ad beatitudinem si non pertingeret ad beatitudinem : nec Deus esset summum & perfectum bonum si non esset gloria & beatitudo assequentibus ipsum , erit ergo Deus glorificator & dator gloriæ ipsi naturæ humanæ.

*Decimo octauo de incarnatione Dei quod
est Octauus articulus Fidei.*

ARticulos septem probauimus qui pertinent ad diuinitatem , modo probare intendimus alios septem qui ad humanitatem pertinent , & quia primi sex articuli qui pertinent ad humanitatem : scilicet articulus , incarnationis , natiuitatis , mortis , descensionis , resurrectionis , & ascensionis : affirmant ista esse facta. Nos primo probamus ista fieri debere. Secundo facta fuisse sicut

sancta romana ecclesia confitetur, & sic in articulis qui pertinent ad diuinitatem processimus per rationes sumptas ex dignitatibus diuinis quas in Deo esse probauimus in principio huius tractatus: sic & in istis procedere intendimus. Et primo probabimus quod Deus debeat incarnari. Secundo quæ persona in diuinis debeat incarnari, & quod debeat concipi de spiritu sancto, que omnia pertinent ad octauum articulum. Quando Deus creauit mundum dignitates eius posuerunt suas similitudines in mundo: sicut bonitas diuina in creando mundum posuit similitudinem suam in eo quod fecit eum bonum, & magnitudo in eo quod fecit eum magnum, & æternitas in eo quod fecit mundum durabilem, & sic de aliis est: Inde arguimus sic. Omne illud per quod dignitates diuinæ melius & perfectius ostendunt perfectiones suas & similitudines & quietantur in mundo Deum facere est necessarium: cum iste sit nobilior finis propter quem mundus vel aliqua creatura posset creari. Ad hoc enim Deus creauit mundum ut in eo

ostenderet seipsum & operationē suam
intrinsecam, sed si natura humana est
assumpta à diuina in vnione suppositi &
personę quæquidem persona sit verus
deus & verus homo. Omnes dignitates
diuinæ habent perfecte similitudines
suas in hoc opere: quia bonitas diuina
non potest melius opus facere de crea-
tura: nec magnitudo maius: nec æter-
nitas magis durabile & sic de aliis di-
gnitatibus diuinis. Si autem natura hu-
mana non est assumpta à diuina: nulla
dignitas diuina habet perfectionem nec
quietem in productione mundi: quia
potestas diuina semper potest facere
maius opus in mundo & melius quo-
cunque opere facto alio ab isto opere:
ergo oportet incarnationem esse: vt di-
gnitates diuinę ostendant perfecte simi-
litudines suas in creatura & quietentur
in ea. Cum in nullo alio opere intrinse-
co possint quietari nisi in isto: in isto
autem quietentur omnes dignitates di-
uinæ & operatio totalis mundi tan-
quam in opere summo & nobilissi-
mo. Omne id propter quod natura

humana quæ creata est ad deum diligendum magis fieri potest & mouere & moueri debet ad deum diligendum, deum facere est necessarium : alias si deus non faceret in natura humana id per quod ipse deus magis posset diligi à natura humana : nollet se intime & totaliter ab ea diligi quod est impossibile cum ipse sit summum bonum : & per consequens summe diligibile : vel vellet deus se diligi summe & totaliter ab humana natura ipso non faciente in ea totum id per quod plus debet, cum diligere & sic requireret ab ea quod non debet exhibere, & vellet relationem amoris verius fundari in ea quàm in seipso quod est impossibile : sed id per quod natura humana magis ferri potest & moueri debet esse ad diligendum deum si natura humana est assumpta à diuina : & quod deus sit homo, & homo deus in vnione suppositi & personæ : ergo oportet incarnationem esse. Omne id per quod omnes creaturæ nobiliorem & perfectiorem finem habet in deo est necessarium : cum ipse sit nobilior & perfectior finis

qui possit esse: & cum ipse sit principium
omnis creaturæ & omnia ad se ordina-
uerit vt supra probatū est: oportet quod
sit finis & terminus & quies omnis cre-
aturæ: sed si deus assumpsit naturam hu-
manam omnis creatura habet suum fi-
nem in deo & participat cum deo in-
quantum natura humana cum qua sola
participat omnis creatura est vnita deo:
si autem natura humana non est assum-
pta à domino, nulla creatura participat
cum deo in vnitatis suppositi: ergo oportet
incarnationem esse per quam omnis
creatura assequeretur suum finem in
Deo & non solum quencunque finem:
imo nobilissimum immediatū & intimum.
Probauimus recreationem esse debere:
per quam natura humana per peccatum
primorum parentum à suo fine deuiata
restituatur ad finem & statum pristi-
num. Inde arguimus sic. In omni repa-
ratione, reconciliatione, & recreatione
creaturæ subiectæ peccato & offensæ de-
bitæ & iustæ facienda requeritur & quod
fiat satisfactio de offensa illi contra quē
est facta & quod ille qui satisfacit possit
& debeat satisfacere sed homo peccauit:

ergo homo debet satisfacere pro peccato primorum parentum, sed homo solus nec aliqua pura creatura potest satisfacere: quia peccatum primorum parentum est generale ut probatum est & infinitum: quia contra deum qui est infinitus. Omnis autem creatura particularis est finita: ergo huiusmodi satisfactio solum potest fieri per deum qui est supra omnem creaturam, non autem debet fieri nisi per hominem, quia homo peccauit, ergo oportet quod ille qui satisfacit si est sufficiens & iustus ac debitor satisfactor & reparator, sit; Deus & homo, ut in quantum deus possit satisfacere, in quantum autem homo debeat satisfacere: sequitur ergo incarnatio. Sapientia diuina cum sit perfectissima scit & comprehendit illum maiorem amorem quem deus potest habere ad humanam naturam: oportet ergo quod voluntas diuina diligat, actum illius maioris amoris quem sapientia scit ut inter voluntatem diuinam & sapientiam sit concordantia: sed maior gradus amoris quem sapientia diuina scit se posse habere ad naturam humanam, est quod uniat na-

turam humanam sibi in vnione suppo-
siti: ergo voluntas diligit illum gradum:
& si diligit faciet, ergo erit incarnatio.
Et si obiiciatur quod sapientia diuina
scit quod potuit assuimere naturam an-
gelicam, vel aliam naturam: ergo vo-
luntas eius debuit, velle respondemus,
quod assumendo naturam angelicam,
vel aliam non participaret cum omni
creatura: & si deus fecisset recreationem
vel liberationem naturæ humanæ per
angelum, vel per aliam creaturam, non
esset natura humana restituta, vel re-
staurata sufficienter: eo quod non esset
in illa nobilitate in qua erat ante pecca-
tum: quia ante peccatum non erat na-
tura humana subiecta & obligata nisi
soli deo: si autem per aliam creaturam
esset reparata, natura humana esset obli-
gata & subiecta illi creaturæ: & ad istā
obiectionem & alias parati sumus latius
respondere suo loco: nunc vero dimitti-
mus gratia breuitatis.

*Decimo nono de incarnatione filij
Dei, Et sua conceptione.*

PRobauimus quod Deus debeat incarnari, & assumere naturam humanam, modo probare intendimus quæ persona de diuinis debuit incarnari. Et primo quod persona filij Dei debuit incarnari. Secundo probabimus quod eius conceptio debuit fieri per spiritum sanctum. Illa persona quæ secundum proprietatem personalem melius est appropriata & congruentius ordinata ad participandum cum natura humana quam probauimus debere assumi à diuina in unitate suppositi & personæ, & per consequens incarnari : illam dico personam incarnari esse necessarium : ordo enim non potest tolli ab operibus quæ Deus fecit : sed persona filij est melius appropriata & congruentius ordinata secundum proprietatem personalem, ad participandum cum natura humana, & econuerso in opere incarnationis

quàm persona patris vel spiritus sancti:
ergo personam filij dei incarnari est ne-
cessarium. Quod autem persona filij dei
secundum proprietatem personalem sit
magis appropriata ad participandũ cum
natura humana patet, quia natura hu-
mana est filia dei. Magis ergo participat
natura humana cum sit filia dei cum per-
sona filij dei quàm cum persona patris
vel spiritus sancti, quarum neutra est filia
dei: cum etiam persona quæ debeat in-
carnari & assumere naturam humanam
debeat nasci vt probabitur in sequenti-
bus & natiuitas melius ac proprius con-
ueniat filio: quàm patri vel spiritui san-
cto. similiter & incarnatio melius &
proprius conuenit filio quàm patri, vel
spiritui sancto. Omne id per quod per-
sonæ diuinæ sunt magis distinctæ in pro-
prietatibus suis est necessarium: cum in
diuinis sit singularis proprietatum di-
stinctio & in perfectiori esse distinctio-
nis quod possit esse, vel intelligi: sed si
persona patris, vel spiritus sancti fuisset
incarnata, fuisset filia nature humanæ à
qua generaretur pater: ergo esset fili⁹, vel
spiritus sanctus esset filius, non ergo esset
in

39

in patre singularis proprietas paternitatis
eo quod esset pater & filius : nec in spiri-
tu sancto esset singularis proprietas spi-
rationis : quia esset spiritus sanctus & fi-
lius : nec esset in filio filiatio singularis
proprietates eo quod inueniretur in patre,
vel spiritu sancto ratio filiationis : oportet
ergo quod filius sit incarnatus : vt in
personis diuinis ratione humanitatis as-
sumptæ proprietates diuinæ nō sint con-
fusæ, sed maneant singulariter distinctę
& vt in filio sit omnis ratio filiationis.

*Vigesimo quod eius conceptio fieri
debeuit per spiritum
sanctum.*

Secundo probabimus quod eius con-
ceptio debeuit fieri per spiritum san-
ctum. Impossibile est opus supernatu-
rale fieri per generationem naturalem,
siue per agens naturale creatum, quia nul-
la operatio, nec vllum agens transcendit
limites suæ naturæ : sed incarnatio quam
probauimus per quam Deus est homo,

F

& homo est deus in vnitate suppositi & personæ est opus supernaturale : ergo non potuit per generationem naturalem siue per agens naturale creatum fieri, ergo non potuit fieri per hominem, debuit ergo fieri per deum & specialiter per spiritum sanctum , quod probamus sic. In omni opere diuino extrinseco operatur tota trinitas: aut secundâ vnam rationem communem , aut secundum proprietates personales, sed in huiusmodi incarnatione pater mittit filium vt generetur vt sicut generat eum in natura diuina: ita suo modo generet eum in natura humana vt in patre sit totalis ratio paternitatis quam generationem appellamus missionem, filius autem est qui generatur: cum ergo in huiusmodi incarnatione non sint nisi tria: scilicet missio, generatio passiuâ & conceptio, cum patri attribuatur missio generatio passiuâ filio , & spiritui sancto attribuatur conceptio, non enim debuit conceptio filij dei fieri per hominem: quia actus qui fuisset medius inter hominem & matrem deum cōcipientem non fuisset.

set purus & mundus , & sic ineptus & indecens ad viuendum naturam diuinam & humanam. In tali etiam conceptione haberet se homo per modum agentis cum sit finitus & natura diuina quæ est infinita per modum patientis quod est absurdum.

Haberet & filius dei duos patres: vnum Deum & alium hominem: & sic humanitas assumpta esset causa confusionis rationi paternitatis in Deo patre qui non esset singularis pater filio suo quod est inconueniens. Omnis operatio quæ est supernaturalis & fit ex summo amore oportet quod fiat per illum qui est summus amor: sed conceptio prædicta est opus supernaturale & procedit ex summo amore quem Deus ostendit & habet ad naturam humanam, ergo fiet per spiritum sanctum qui est amor summus & intimus patris ad filium & econuerso qui imprimat suam similitudinem in matre concipiente, vt prius concipiat filium mente quam corpore, aliàs nõ esset digna ad cõcipiendũ, non enim debuit huius cõceptio fieri per

F ij

hominem, quia non fuisset talis cōceptio
purā sed corrupta, eo quod femina con-
cipiens non fuisset vi:go: sed corrupta
per hominem, & sic persona filij dei non
assumpsisset carnem virginem sed corru-
ptam, & sic non esset sufficiens recreator
& reparator eo quod non restituisset na-
turam humanam ad illam nobilitatem
in qua erat ante peccatum: quia natura
humana in primis parentibus ante pec-
catum erat virgo integra & incorrupta,
nec filius dei fuisset perfectus satisfactor
peccati nec destructor, nisi fuisset destru-
ctor & purgator corruptionis & infectio-
nis secutæ ex peccato, si autem assumpsis-
set sibi carnem ex muliere corrupta per-
petuasset naturam corruptam, & exalta-
set naturam corruptam supra naturam
virginem puram & integram, non fuisset
etiam quantum ad carnem ita nobi-
lis homo sicut primi parentes, propter
quæ omnia cum sint impossibilia, oportet
dicere quod non sit conceptus per
hominem sed per spiritum sanctum, &
etiam quod assumpsit carnem de virgi-
ne, & quod in conceptione mater eius
per manserit virgo. Omnis nexus super-

naturalis oportet quod fiat per illum cui est proprium quod sit nexus, sed nexus & vnio naturæ humanæ substantificatæ in diuina persona filij, est nexus & vnio supernaturalis, ergo fiet per spiritum sanctum qui est nexus patris & filij vt spiritussanctus qui est vnio passiue sumpta patris & filij, sic vnitiuus naturæ diuinæ & humanæ, vt cōpleta ratio vnionis: sic in spiritu sancto proprietas singularis & in eo singulariter reperta: non enim debuit concipi per hominem, quia fuisset in conceptione hominis patris & feminæ matris: ita homo sicut alius homo & non posset esse incarnatio quam probauimus esse oportere de necessitate, eo quod esset homo humanificatus & substantificatus, in humanitate & non in diuinitate. Et si in quantum homo esset persona & non posset assumi à natura diuina in vnitate suppositi seu personæ, quia duæ personæ non possunt esse vna persona, quia ergo incarnatio est necessaria, oportet dare quod huiusmodi cōceptio non fuerit facta per hominem, sed per spiritum sanctum, ita quod natura humana sit substantificata & assumpta.

F iiij

pra a diuina in vnitate personæ , & quod natura humana sit substantificata in diuina in qua habet tanto verius & perfectius esse quam si esset substantificata in seipsa quanto substantia diuina esse in omnibus omnem creatam substantiam antecedit.

Vigesimo primo quod debuerit nasci de virgine.

ARTICVLVS 9.

PRobauimus quod persona filij Dei debuit incarnari, & quod huiusmodi incarnatio siue conceptio debuit fieri de spiritu sancto, siue per spiritum sanctum, nunc intendimus probare quod debuerit nasci ex virgine, & primo probabimus quod debuerit nasci, secundo quod ex femina, & tertio quod ex femina virgine. Nulla causa infallibiliter & propter finem operans operatur frustra: sed deus est causa infallibiliter & propter finem operans & ordinauit quod persona filij assumat naturam humanam & quod huiusmodi conceptio fiat per spi-

ritum sanctum, vt supra probatum est, ergo oportet quod ad istā cōceptionem sequatur natiuitas, aliās conceptio huiusmodi esset frustra. Si persona filij Dei quam probauimus debere assumere naturam humanam, non nasceretur homo, non deberet facere opera recreationis propter quam recreationem debuit assumere naturam humanam, & esse verus homo, debuit ergo nasci & esse verus homo, vt natus faceret opera recreationis. Secundo probamus, quod debuerit nasci ex femina. Omnis vera hominis natiuitas est ex femina, femina enim est cōcipere, & conceptum fouere, & nutrire, & nutritum parturire, hoc autem nō est de natura hominis, sed persona filij Dei debuit concipit homo verus & nasci homo verus, ergo debuit nasci ex femina, non enim debuit nasci ex homine ne sua natiuitas esset contra aliorum hominum natiuitates, quia si nasceretur ex homine homo ille, ex quo nasceretur esset eius mater, si enim diceretur quod esset pater eius, non esset in deo patre singularis ratio pater-

F iiii

nitatis, eo quod non esset singularis pater filio suo, quia filius dei haberet duos patres, vnum deum, & alium hominem. Tertio probamus quod debuerit nasci ex femina virgine. Omnis proles supernaturalis & nobilissima supernaturaliter & nobilissime concepta requirit ortum, supernaturalem & nobilissimum & matrem supernaturaliter parientem & supernaturalissimam & nobilissimam, alias quanto plus proles ad esse perfectum accederet, accederet ad ignobilitatem, sed iste quem probauimus debere concipi de spiritu sancto est proles nobilissima & supernaturalis. Quia deus & homo & supernaturaliter & nobilissime concepta, quia per spiritum sanctum, ergo ortus eius & natiuitas debuit esse nobilissima, nulla autem natiuitas est nobilissima, nisi sit sine corruptione, nec supernaturalis nisi sit ex virgine, nec mater parit supernaturaliter, nec est nobilissima nisi pariat & sit sine corruptione, ergo talis conceptus, ut diximus debuit nasci de virgine, & sine corruptione, ut puritati & singularitati filii responderet.

puritas & singularitas matris in subli-
 miori gradu puritatis, qui in femina
 potuit inueniri, aliàs relatio inter nobi-
 lissimum filium & matrem eius claudica-
 ret, cum tamen oportet eam esse veriorē
 relationem omni alia relatione quæ in
 creaturis valeat reperiri. Impossibile est
 ex puritate sequi vel causari corruptio-
 nem vel impuritatem, cum vnum con-
 trarium non sit causa effectiua alterius,
 sed cōceptio filii Dei fuit purissima quia
 per spiritum sanctū facta: ergo cum fœ-
 mina concipiens Deum & hominem de-
 buit esse virgo, vt probatum est: ex tali
 conceptu non debuit sequi aliqua ali-
 qua ignobilitas seu corruptio in natiui-
 tate, aliàs non corresponderet natiuitas
 conceptioni, nec esset huiusmodi cōce-
 ptio ordinata ad talem natiuitatē, eo q̃
 nulla nobilitas ordinari decet ad igno-
 bilitatem: non esset etiam humanitas fi-
 lii Dei in plena obedientia & potestate
 diuinitatis, nec substantificata in natura
 diuina, sed natura diuina non operaretur
 ex ea in virtute diuinæ, naturæ cuius
 est operari sine corruptione: sequitur

ergo quod sit natus & ex femina virgine, talem autem sic conceptum & natū, dicimus debere appellari Iesum secundum rem & effectum, eo quod per ipsum genus humanum quod perierat, ad salutem, sicut probabimus, restauretur.

*Vigesimo secundo, quod dominus Iesus
Christus mori debuit.*

ARTICVLVS. X.

Probauimus incarnationem filij, & per consequens naturam humanam exaltatam à Deo, quanto plus exaltari potuit. Inde arguimus sic. Omnis creatura quanto plus exaltatur à Deo tãto Deo debet esse humilior, subiectior & ad sibi obediendum promptior, sed natura humana assumpta est magis exaltata à deo in domino Iesu, quàm exaltari posset, ergo humana natura in domino Iesu, debet se totaliter dare & humiliare, ac exponere ad seruiendum Deo, & ad omnia quæ potest pro Deo sustinere in summo gradu laboris humilitatis, afflictionis, & obedientię laboris & afflictionis vt est mors. Ergo natura humana in

domino iesu debuit sustinere mortem & quoscunque labores pro Deo , vt summæ exaltationi factę humanitati à diuinitate in dño iesu responderet summa humilitas & obediētia exhibita diuinitati ab humanitate in ipso domino Iesu. Contrariorum contrariæ sunt causę, sed peccatum primorum parentum fuit cum delectatione, ergo dominus Iesus qui solus potest & debet satisfacere pro dicto peccato, quia est Deus & homo, debet satisfacere pro dicto peccato cum passione, quæ sit in altissimo & summo gradu passionis, vt transcendat delectationem peccati vt peccatum deleat via satisfactionis, nulla autem passio est in tā summo gradu passionis sicut mors, ergo dominus Iesus debet mori, vt sua morte satisfaceret pro peccato originali. Primi parētes per peccatum originale inobedientes fuerunt, & deuiauerunt se à deo totaliter, quia & quantū ad volūtate & quantū ad corpus, ergo domin⁹ Iesus qui debet facere satisfactionem, debet se dare Deo totaliter & quantum ad

voluntatem & quantum ad corpus, non potuit autem totaliter se dare Deo, nisi vellet mori pro Deo, & moreretur, ergo dominus Iesus inquantum homo debuit mori pro Deo & voluit mori. Impossibile est creatorem naturæ, & reparatorē sufficientem ad satisfaciendum, imo sufficientissimum & nobilissimum transcendere, & superexcellere in obedientia, vel in aliquo opere recreationis, reparationis, satisfactionis ab aliquo qui non est recreator & reparator, sed si dominus Iesus quem probauimus fore creatorem & reparatorē sufficientissimum & nobilissimum, quia est Deus & homo, non fuisset mortuus quantum ad passionem mortis, & meritum posset superari ab aliquo qui posset mori pro Deo, ergo oportuit eum mori pro Deo inquantum homo, ut nullus homo transcendere eum possit in obedientia, passione & merito.

Omne id per quod dominus Iesus quem recreatorem probauimus magis potest eleuare & amare homines ad honorandum Deum, & per consequens ad obediendum Deo, est necessarium, eo

quod natura humana debet Deo reuerentiā & obedientiā totaliter & in summo: istud creari est nobilius opus quàm creatura Deo posset impendere, sed dominus Iesus non potest per aliquem tantum eleuare & animare homines ad honorandū Deum, & sustinendū pro Deo multas tribulationes (& etiam si oportet mortē) & per consequens ad totaliter obediendum Deo, sicut si ipse dominus Iesus verus Deus & verus homo, mortuus est propter hominem, ergo oportuit eū mori vt suo exemplo, omnes homines ad totalem Dei dilectionem & completam obedientiam & reuerentiam animaret.

*Vigesimotertio, quod Deus descendit
ad inferos, qui est articulus
vndecimus.*

Quia probauimus peccatum originale esse generale ad omnes homines corporaliter & spiritualiter. Et per consequens omnes homines priuari beatitudine & visione, seu fruitione summi boni, quæ quidem finis est summa

beatitudo, aliàs ipse Deus non esset sum-
mum bonum, & per consequens ex quo
omnes homines ratione peccati origina-
lis recedunt à summo bono moriuntur
corporaliter, & animæ eorum post mor-
tem corporis, ratione eiusdem peccati,
descendunt ad infernum, eo quod, ratio-
ne peccati & offensæ Dei, debent poni
subtus omnem creaturam, cum ratione
inobediëntiæ sint viliores omni alia crea-
tura, sicut si non fuisset peccatum origi-
nale, ascenderet ad summum. Arguimus
sic. Omnis reparator iustus, & perfectus
debet facere omnia reparatoris & recrea-
toris, sed dominus Iesus fuit iustus re-
creator & reparator naturæ humanæ, ut
probatum est, ergo facta reparatione &
recreatione per satisfactionem de pecca-
to originali debuit descendere ad infe-
ros, ut educeret de infimis & inferis eos
qui ratione peccati originalis apud infe-
ros tenebantur, ut sicut voluit mori pro
reparandis & recteandis, sic descendere
voluerit, ad liberandum recreandos qui
in infimis & inferis tenebantur.

Nihil naturalius quàm id eo modo

dissolui quo & ligatum est, sed primi pa-
 rentes per peccatum originale, & per a-
 ctum proprium deiecerunt se & totam
 posteritatem suam ad inferos, ergo do-
 minus Iesus, qui satisfecit de dicto pec-
 cato debuit eos extrahere ab inferis, &
 reducere ad superos, ut sicut præuari ca-
 tor fuit captiuans & ligans, satisfactor
 sit dissoluens & liberans, aliàs immédia-
 rior causa fuisset præuaricator captiua-
 tionis, quàm satisfactor liberationis, &
 licet natura diuina sit vbicunque debuit
 facere quod natura humana quātum ad
 animam rationalem descenderit ad ani-
 mas eorum, quæ ratione peccati origi-
 nalis detinebantur apud iuferos, ut si-
 cut tota natura humana domini Iesu
 fuit presens in passione per quam recre-
 auit humanū genus in sui totalitate quā-
 tū ad animā & corpus: sic anima eius fue-
 rit præsens in creatarū animarum ab in-
 feris liberatione, ut totū toti correspon-
 deat & pars parti. Impossibile est Deum
 cum sit iustus iniuste operari, sed in
 eodem instanti, indiuisibili in quo

fuit facta satisfactio de peccato debuit fieri ab inferis liberatio illorum , qui in inferis detinebantur, ratione peccati originalis, aliàs iniuste detinerentur, ergo oportuit dominum Iesum, quantum ad animam, quæ coniuncta erat diuinitati ad inferos descendere, nam si aliquā aliam creaturam misisset ad inferos, esset successio inter satisfactionem, & detentorum liberationem ratione ordinationis missionis alterius, si etiam natura humana liberasset eos absque descensu humanæ naturæ, esset etiam ibi successio eo quod in eodem instanti, quo facta esset satisfactio, non esset detentis nota liberatio, eo quod nō possent in eodem dicto instanti comprehendere, quod per naturam humanam fuerit facta satisfactio, ex quo non esset presens natura humana, quantum ad animam. Omnis plena & perfecta peccati satisfactio debet fieri per actus contrarios peccato vel offensæ, ex quo sequitur damnatio, sed propter peccatum primorum parentum, qui ad vitam creati erant, mors ascendit ad vitam, & deuicit eam: eo quod viuentes

tes

tes sibi subiugavit, & animas eorum de-
iecit ad locum mortis, & ad inferos; er-
go recreator & reparator post satisfac-
tionem factam de dicto peccato debuit
accedere & descendere usque ad mortē
& inferos ut deuicta & calcata morte
eos, quos mors propter peccatum origi-
nale deiecerat ad inferos, reduceret ad
vitam & superos, aliā mors fuisset ma-
gis contraria vitæ, quā vita mortis, quod
est impossibile: Debuit ergo anima Do-
mini Iesu, quæ coniuncta fuit semper di-
uinitati descendere ad inferos.

Omnis plena perfecta & totalis satis-
factio, requirit de necessitate id per quod
fit dictæ satisfactionis plenior & perfe-
ctior manifestatio; sed si anima Christi
coniuncta diuinitati descendit ad infe-
ros, ubi detinebantur mortui, propter
peccatum originale fuit facta manifesta-
tio satisfactionis dicti peccati, tam libe-
randis qui erant liberandi ab inferis
quā non liberandis, etiam manifesta-
tur ipsius liberatoris & reparatoris vi-
ctoria & dominium ac ad liberandos ma-
ior pietas dominium & humilitas, ergo

debut. Deus descendere ad inferos ad liberandum illos qui fidem in eius aduentu habuerunt.

Vigesimoquarto quod dominus Iesus Christus debuit resurgere à mortuis.

Articulus. XII.

Probauimus quod dominus noster Iesus Christus mori debuit in quantum homo, & per eius mortem mundum fuisse recreatum. Inde arguimus sic, quā docunque aliqua duo naturaliter & substantialiter vniuntur, si propter aliquod faciendum vel habendum separentur, isto facto vel habito propter quod separabantur, debent iterato substantialiter vniri, aliās non separabantur propter illud tantum, sed anima & corpus domini fuerunt substantialiter vnita, aliās non fuisset verus homo, & mors eius in qua fuit separatio animæ & corporis fuit, vt per mortem suam fieret de peccato originali satisfactio & humani generis reparatio, ergo facta satisfactione & reparatione debuit anima eius vniri corpori, aliās non fuisset mortuus propter peccati satisfactionem, & generis huma

ni reparationem, sed propter aliquid aliud quod nō esset iam factum: sed hoc est falsum, vt patet ex præmissis, ergo oportet quod anima eius sit iterato corpori vnita, sequitur ergo quod resurrexit. Et si dicatur contra nos quod secundum istam rationem videtur probari quod immediate post mortem debuit resurgere. Dicendum quod non est verum, quia si cito vel quasi statim post mortem resurgeret, posset dubitari de morte eius, & credi quod non fuisset vere mortuus, sed forte in extasi positus, quare mors eius debuit declarari per mortis & resurrectionis congruum interuallum. Pro bono opere non debet irrogari alicui iniuria, sed potius honor & reuerentia, sed opus satisfactionis & recreationis, quod dominus Iesus operatus est per mortem suam fuit opus non solum bonum, imo optimum, ergo ex illo non debet domino Iesu irrogari iniuria, sed potius honor & reuerentia, sed si facta recreatione non resurrexit, remanet corpus eius iniuriatum, eo quod non est vnitum animæ per quam

G ij

vniebat, & ad quam habet naturalem inclinationem, remanet etiam inhonoratum quia mortuum, cum corpus viuū sit nobilius corpore mortuo, ergo oportet dicere quod resurrexit. Deus cum sit iustus non permittit vt creaturę ordinatę ad vitā dominetur mors sine culpa, sed dominus Iesus qui est verus deus & verus homo mori debuit & voluit vt supra probauimus, non pro sua culpa, quia nullam culpam habuit, si enim culpam habuisset, non potuisset satisfacisse de peccato originali, nec fuisset idoneus recreator & reparator, sed mori voluit pro satisfactione peccati & culpę originalis primorum parentum & reparatione humani generis, ergo facta satisfactione & reparatione nō debuit domino Iesu dominari mors, nec pro culpa sua, quam nunquam habuit, nec pro aliena quam iam deleuit, ergo resurrexit. Impossibile est inter diuinam naturam & humanam in domino Iesu esse contrarietatem. Cum inter vtramque naturam in domino Iesu sit summa vnio, & per consequens summus amor & intimus,

sed anima domini Iesu naturaliter appetit suum corpus & maxime, eo quod est facta recreatio & reparatio, ergo natura diuina vult animæ restituere suum corpus, aliàs non esset inter utramque naturam diuinam & humanam in domino Iesu, quantum ad voluntatem contrarietas, & si debet velle & potest facere cum sit omnipotens faciet, resurrexit ergo dominus Iesus à mortuis. Quanto aliquid intimius vnitur aliquibus tanto si fiat inter ea separatio vehemētius appetit vnionem illorum, sed natura humana in domino Iesu intimius vniuit sibi naturam humanam quàm eius anima fuerit vnita suo corpori, eo quod natura humana erat substantificata in diuina, cum ergo anima eius appetat vniri suo corpori recreatione facta, à qua fuit separata propter recreationem faciendam natura diuina facta recreatione fortius appetit vnionem corporis & animæ domini Iesu: sequitur ergo quod dominus Iesus resurrexit.

G iij

*Vigesimo quinto. quod dominus Iesus
ad celos ascenderit. Articulus XIII.*

P Robauimus quod dominus iesus
resurrexit à mortuis : nunc probare
intendimus quod ad celos ascenderit.
Nobilissimæ naturæ corporali debetur
locus nobilissimus, vt inter locatum &
locans sit proportio: sed natura humana
est nobilior omni alia creatura corpora-
li & inter omnes homines domin⁹ iesus
est nobilior homo qui fuerit vel esse pos-
sit: ergo sibi debetur locus nobilissimus,
sed locus quanto sublimior tanto nobi-
lior, ergo ad celos vt ad locum nobilio-
rem & debitum sibi ac proportionatum
ascendere debuit. Illa creatura per quam
omnia creata sunt & reparata & ad fi-
nem debitum restituta, est super omnia
creata collocanda, & omnia creata de-
bent ei esse submissa & reuerentiam exi-
bere, sed per dominū Iesum omnia crea-
ta sunt reparata, & ad finem debitum re-
stituta, natura enim corporalis est ad fi-
nem debitum restituta per eum, eo quod
natura humana propter quā omnia cor-
poralia sunt creata, est per eum restituta
& reparata, natura etiam spiritualis co

quod participat cum natura humana,
quantum ad animam quæ est substantia
spiritualis, & quia est ad dominum Iesum
ordinata eo quod ipse est nobilior omni
creatura, ergo super omnem creaturam col-
locari & ascendere debuit, & in eius ascen-
su omnis creatura eidem famularum &
reverentiam debuit exhibere, alias staret
contra naturam suam & omnium crea-
torum, sicut enim si oleum esset in cen-
tro aquæ staret ibi contra naturam suam
cuius est ascendere supra aquam, staret
etiam contra naturam aquæ, eo quod oc-
cuparet locum aquæ, & nisi impediretur
ascenderet supra aquam naturaliter quia
imo & aqua eidem cederet naturaliter
& se ut gradum vel scalam in eius ascen-
su exhiberet, sic imo multo fortius domi-
nus Iesus debuit ad cælos ascendere, alias
si staret citra, staret violenter, & contra na-
turam suam & omnium creatorum, quam
violentiam non potest aliquid creatum
neque potuit inferre ut patet ex præmissis
nisi Deus qui sæpe cū iustitia operatur,
Omni naturæ ad beatitudinem ordina-
te debetur locus qui melius est ad bea-
titudinem depositus, scilicet Dominus Iesus

in quantum homo, est ordinatus ad beatitudinem in summo, ergo sibi debetur locus ad beatitudinem summè dispositus, talis autem est locus cælestis, ergo debuit ad cælos ascendere. Omni naturæ sanctæ & incorruptibili debetur locus purus non terrenus nec corruptioni deditus, sed elongatus à corruptione, sed dominus Iesus est naturæ sanctissimæ, purissimæ, & incorruptibilis, ergo debetur sibi locus non terrenus nec corruptioni deditus, sed purissimus & à corruptione elongatissimus, locus autè cælestis est talis, ergo sibi debetur locus cælestis, ergo debuit ad cælos ascendere.

Omne id per quod gloria & pœna (cum sint contraria) & beati & damnati magis distant ab invicem, est necessarium, sed damnatis debetur locus infimus quia cœtrum, ergo beatis & sanctis debetur locus summus, talis autem est locus cælestis. Cum ergo dominus Iesus sit beator & sanctior omnibus alijs beatis, debet esse in altiori loco quàm ceteri beati, & sancti, debuit ergo ad cælos ascendere.

*Vigesima sexta, quod artic. V. 1. qui per-
tinent ad humanitatem, quos proba-
vimus debere fieri sunt iam facti.*

P Robauimus quod Deus debuit assu-
mere naturam humanam, & per cō-
sequens quod fuit verus homo, & quod
debuit nasci, mori descendere ad inferos
resurgere à mortuis, ascendere ad cælos.
Et quia fides catholica credit & asserit i-
sta iā esse facta, nos intendimus probare
ista omnia iā esse facta, sicut sacro sancta
romana ecclesia cōfiteatur, & licet videat-
ur quod ad probandum, scilicet quod
ista sint iam facta non possint haberi ra-
tiones cum sit quo facti ad quod probā-
dum non possunt induci, nisi testes vel
instrumenta in aliqua secta, vel scientia
Quis enim probabit Moysen legem lu-
deorum à Deo accepisse, & ipsum Moy-
sen eam Iudæis tradidisse, nisi credatur
scriptis Iudæorum? Quis probabit Ma-
chometum sectam sarracenorum insti-
tuisse nisi credatur libris & scriptis eo-
rum? Quis probabit imperatorem Iu-
stinianum legalem scientiam, vt hodie

traditur instituisse si non creditur libris
legalibus? Quis probabit Romulam cō
didisse Romam si non creditur libris
& gestis romanorum? & sic discurrendo
per omnes scientias & facta præterita
inuenietur quod non possunt probari
quæ ab illis qui dicuntur factores vel in
uentores sint facta vel inuenta si non
creditur testibus, si extant, vel attesta
tionibus testium si illi non extant vel a
liis scripturis, & si de attestationibus te
stium & per scripturas fides sumatur, &
probatio nulla secta ita est vallata robo
rata attestationibus testium scripturis
& instrumentis sicut fides christiana quæ
sacro sancta romana ecclesia confitetur.
Quæ est etiam secta tot habens testes
quot fides christiana pro qua confiten
da & testificanda milia milium homi
nū sunt martirizata, imo quod singulare
& mirabile est nulla secta moriendo fun
data est nec multiplicata nec letatur de
morientibus nisi sola fides christiana.
Quæ secta tot scripturas tam altas tam
multiplices omnes ad vnam fidei chri
stianæ veritatem concurrentes habet, si

cut fides christiana, imo si scripta aliarū
 sectarum liberentur & comparentur ad
 scripturas fidei christianæ non videntur
 scripturæ: sed potius quædam rudimen-
 ta & deliramenta, quinimmo fides chri-
 stiana tam evidentibus signis & miracu-
 lis est probata, & per dominum nostrum
 Iesum Christum & eum sequentes tam
 evidenter tradita ac etiā declarata quod
 dicta signa & miracula non potuerunt
 fieri nisi à Deo, neque per ipsum Domi-
 num Iesum christum potuissent talia fi-
 eri qualia fecit, nec tam evidenter tradi
 & declarari quæ nobis tradidit nisi ipse
 esset verus Deus, & per consequens vera
 omnia quæ nos facere docuit & faciendo
 firmavit, & licet ex quo christiani habēt
 substantiam veritatis debere eis credi de
 antecedētibus, vt pote de actore & tem-
 pore sicut creditur iudeis de moyse, sar-
 racenis de machometo, romanis de ro-
 mulo, legistis de Iustiniano, eo quod
 ipsi habent factorum per eos substan-
 tiam, nos tamen ad abundantiam no-
 stri tractatus & laudem fidei chri-
 stianæ ad probandum venisse illum
 quem fides christiana confitetur verum

Iesum Christum esse, & per consequens
vera esse quæ fecit et docuit. Speciales in-
tendimus inducere rationes, & probato
quod ipse quem fides christiana confi-
tetur sit verus Iesus, probatum erit quod
est incarnatus, natus, mortuus, & sic de
aliis articulis.

*Probatio qualiter Christus fuit verax, &
per consequens vera docuit.*

Probauimus maiorem veritatē, quæ
sit vel potest esse quantum ad arti-
culos fidei christianæ, quos nos esse pro-
bauimus. Inde arguimus sic. Impossibile
est optimam & altissimam veritatem in-
ueniri & doceri à peiore & infimiori ho-
mine, & ab illo qui fuerit falsior homo
& maior inimicus Dei, qui fuerit vel es-
se possit, quia sequeretur quod peior ho-
mo de mundo & falsior superasset om-
nes bonos homines in inuentione & do-
ctrina, & sic vnus & idem homo, fuisset
peior homo & melior totius mūdi, sed si
ille Iesus Christus in quem christiani
credunt, vel quicūque alius qui se chri-
stum dixit & hanc docuit veritatē arti-
culorum quos probauimus non fuit ve-

rus Iesus christus : ipse fuit peior homo
 qui fuerit vel esse possit & maior inimi-
 cus Dei: quia docuit se Deum esse & fe-
 cit se Deum cum non esset & fedauit &
 corripit maiorem veritatem quæ esse
 posset, ergo istam summā veritatem in-
 uenire & docere non potuit. Cum ergo
 ista summa veritas quam probauimus ad
 christianos peruenerit oportet illum à
 quo ista summa veritas ad christianos
 peruenerit veracem fuisse & ex conse-
 quenti vera docuisse. Secunda probatio.
 Deus cum sit summe sapiens & summe
 bonus sic debet disponere operationes
 suas quod in eis non sit confusio & falsi-
 tas: sed si Dominus Iesus nondum venit
 christiani qui fuerunt & sunt, sunt in er-
 rore quantum ad hoc quod nondum ve-
 nit quem dicunt venisse, cum ergo pro-
 bauimus quod venire debeat si nondū
 venit quando veniet non credent in eum
 christiani, quia iam credunt eum venisse
 nec iudæi nec sarraceni: nec aliqui alij à
 christianis credent in eum: quia nulli
 credūt eum esse debere talem quale nos
 eum esse debere probauimus: ergo quan-
 do veniet aduentus eius erit ignotus &

inutilis: eo quod non crederetur ei ab aliquo: & illi qui non credent in eum habebunt sufficiens excusationem de incredulitate eorum, eo quod ille qui veniet si verus christus est docebit eandem veritatem quam christiani tenent, quam nos veram esse probauimus: & poterunt rationabiliter dicere quod non credunt in eum: eo quod ita possent in eo decipi sicut christiani qui eandem veritatem credunt, fuerunt decepti in eo qui se dixit christum cum christus non esset, & maxime quia ille qui veniet cum debeat esse, vt probauimus, verus deus & verus homo non possit illum in quem christiani credunt qui non fuerit verus Deus nec verax homo, transcendere in doctrina.

Probatio qualiter ille qui veritatem manifestauit fuit verus christus: Omnis veritas magis dependet ab illo qui eam primo inuenit & docuit quam ab illo qui eam non inuenit: sed veritas articulorum fidei christianæ quos veros esse probauimus inuenta est & incepta quantum ad eiusdem veritatis manifestationem & doctrinam ab illo, à quo christiani habuerunt eam: ergo magis dependet

ab eo quàm ab aliquo alio qui post eam
eam docuit vel docebit. & non inuenit;
sed ille à quo christiani habuerunt istam
veritatem non fuit verus christus: sed
est adhuc venturus, verius dependet ve-
ritas predicta ab illo qui non fuit chri-
stus: quia primo inuenit eam & docuit,
quàm ab illo qui erit verus christus: sed
hoc est impossibile: oportet ergo dicere
quod ille qui dictam veritatem mani-
festauit christianis, fuit verus christus &
talis qualem se existere docuit: ne nobi-
lissima veritas à falsitate incipiat.

Probatia veritatis articulorum.

Impossibile est altissimam & infinitam
veritatem inueniri in sublimi gradu e-
ius ab aliqua creatura per se naturaliter
sine lumine supernaturali & adiuto-
rio Dei: sed veritas articulorum quos
probauimus, est altissima & infinita
veritas quantum ad articulos, qui per-
tinent ad diuinitatem, & est maior ve-
ritas quæ esse possit in aliqua re cre-
ata., quantum ad articulos qui per-

tinēt ad humanitatem: & intantum est
ista veritas altissima infinita & magna:
quod etiam hodie postquam dicta veritas
est manifestata christianis: asseritur à
multis christianis quod ad istam verita-
tem non potest homo venire per ratio-
nem sed solum per fidem: ergo nulla
creatura per se & sine adiutorio Dei ip-
sam inuenire potuit & si dicatur quod à
Deo est manifestata, sequitur ex premis-
sis quod Deus cum sit iustus & sapiens
non debuit eam manifestare homini fal-
so & in falsitate persistenti ante dictam
manifestationem & post nec debuit eam
manifestare cum falsitate temporis &
personæ: ne summam veritatem princi-
piaret in falso subiecto: quia Deus hoc
faciendo faceret altissimæ veritati maio-
rem iniuriam quæ altissimæ veritati pos-
set fieri: imo quod ipse Deus cū sit sum-
me bonus nō debet sustinere quod sum-
ma & nobilissima veritas habeat falsum
principium: sed si illo quem credūt chri-
stiani venisse nondum venit, omnes chri-
stiani sunt in falsitate: & omnes alii à
christianis sunt etiam in falsitate, quia
non credunt eum esse debere talem qua-
lem

55
lem eum esse debere probauimus: ergo
oportet cum veritas dictorum articulo-
rum perucnerit ad christianos quod à
Deo perucnerit vt in vero homine fuerit
sustentata & principiata & per conse-
quens talis veritas est vera non solum
quantum ad eius substantiam, sed etiam
quantum ad personnam & ad tempus &
alia accidentia. Probatio quod Dominus
Iesus in quem credūt christiani sit verus
Deus & per consequens sua doctrina sit
vera &c.

Si Dominus Iesus christus in quem
christiani credunt & cuius doctrinam
amplectuntur nondum venit: christiani,
iudei, sarraceni, & quæcunque alia secta
est in errore & falsitate, christiani enim
licet credant articulos fidei christianæ
quos veros esse probauimus: & quantum
ad hoc sint in veritate, tamē si ille quem
credunt venisse nondum venit sunt quā-
tum ad hoc in errore & falsitate iudei e-
tiam sarraceni & quæcūque sint aliæ se-
ctæ sunt in falsitate, quia nulla secta alia
à christianis creditur eum debere esse ta-
lem qualem esse debere probauimus, se-
quitur ergo quod omnes homines qui

H

sunt & fuerūt, sunt in errore. Nec aliquis homo habet noticiam de deo, nec aliquis homo est amicus Dei neque Deus habet populum, nec Deus diligit veritatem: eo quod non est sibi cura de manifestatione veritatis nec Deus compatitur hominibus cum omnes permittat in falsitate persistere & errore, quæ omnia sunt satis & euidenter irrationabilia. Sequitur etiā vltterius si dicta ratio diligenter consideretur quod nec amodo venire poterit, eo quod nulla secta credat illum qui venturus est esse talem qualē esse eum debere probauimus: & sic in nulla secta inuenietur aliqua femina quæ sit idonea ad eum concipiendum: ex quo non credet in eum, nec aliquis populus erit dispositus ad eum recipiendum ex quo non habet fidem in eo. Et sic non erit incarnatio nec recreatio, quæ necessaria esse supra probauimus: oportet ergo quod Dominus Iesus in quem credūt christiani sit verus Iesus: & per consequens sua doctrina sit vera & saluberrima, ex quo vltterius sequitur quod sex articuli qui pertinent ad humanitatem christi non solum debeant esse veri, sed

& sunt verificati & facti sicut sacro sancta romana ecclesia confiteretur.

Ultimo quod Dominus Iesus christus debeat iudicare viuos & mortuos.

Articulus decimusquartus.

AD probandum quod omnes homines debeat iudicare Dominus Iesus tam viuos quam mortuos. Volumus primo probare quod generatio hominum habebit finem. Secundo quod omnes homines resurgent cum corporibus suis. Tercio quod Dominus Iesus eos debeat iudicare. Primo quod generatio hominum habebit finem.

Probauimus superius quod homo totus videlicet cum corpore & anima à sui institutione est ordinatus ad beatitudinem, sed per peccatum est à beatitudine deuiatus. Per passionem crucem & mortem Domini Iesu est totus, scilicet cum corpore & anima ad beatitudinem recreatus & restaturatus, aliàs non esset sufficienter recreatus. Inde arguimus sic. Impossibile est materiam finitam sufficere ad corpora infinita; sed si generatio hominū nunquā haberet finem, corpora

H ij

hominum essent infinita , ergo aut deficiet materia cuncta de qua fiant corpora hominum cum sint infinita, aut oportet ponere circulationem in corporibus hominum: sed circulatio in corporibus hominum poni non potest, cum totus homo scilicet cum anima & corpore sit ad beatitudinem ordinatus: si iustus est: vel totus cum anima & corpore ad poenam, si iniustus, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem. Si generatio hominum nunquam habet finem scientia Dei vel sapientia non nouit numerum hominum generandorum, cum generatio hominum & multiplicatio duret in infinitum & per consequens numerus sit innumerabilis ex quo infinitus est & sic potestas diuina dedit naturę humane potestatem multiplicandi homines in infinitum quos sapientia non nouit. Et esset differentia inter sapientiam diuinā & potestatem : sed hoc est impossibile : ergo oportet quod generatio hominum habeat finem.

Deus qui creauit mundum vt supra probatum est ordinauit generationem & multiplicationem hominum, aut ergo ordinauit eam ad aliquid seu propter a-

liquid, aut non ad aliquid & sic frustra ordinavit, imo sequitur quod non ordinavit quod est impossibile, si autem ordinavit eam ad aliquid, assequetur illud, aliàs non esset ordinata ad illud, & si illud assequitur quiescet & terminabitur in illo, quia omne quod mouetur naturaliter ad aliquid illo habito naturaliter quiescit in illo. Sequitur ergo quod aut generatio hominum habebit finem aut quod nō est propter aliquid facta neque ad aliquid ordinata: sed hoc est multipliciter impossibile, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem, sequitur etiam quod si generatio non est propter aliquid neque ad aliquid ordinata, quod generatio non est ab agēte proposito neque à natura seu à casu vel à fortuna, & sic nō est naturalis, nihil autem quod est à casu vel à fortuna potest esse perpetuū neque ex parte ante nec ex parte post, ergo oportet quod generatio hominū habeat finem. Si generatio hominum non habet finem, cum hominum quidam sint boni quidam mali, aut homines boni erunt infiniti & homines mali infiniti, aut boni erunt infiniti & mali finiti aut mali

H iij

infiniti & boni finiti. Non enim est dare quartū membrū diuisionis scilicet, quod boni & mali sint finiti, quia nullum infinitum potest constare ex finitis, si autem boni sint infiniti non erit dare materiam pro corporibus malorum quia corpora bonorum quæ sunt infinita, indigent tota materia & non sufficit eis, nullus ergo malus damnabitur ex quo corpus suum nō poterit reassumere. Si etiam mali sint infiniti non erit dare materiam pro corporibus iustorum, cum tota materia sit necessaria pro corporibus malorum. Nec sufficiet cum sint infiniti, ergo oportet dicere quod aut boni saluentur & mali damnentur aut quod mali damnentur & boni non saluentur, si autem boni & mali sint infiniti, nec omnes boni nec omnes mali possunt peruenire ad beatitudinem vel pœnam, tum quia generatio hominū quæ ponitur durare in infinitum indigebit materia pro corporibus generandorum, tum quia materia cum sit finita nō sufficiet ad corpora infinita & ita plures erunt non beati quia infiniti, quàm beati quia finiti, plures non dānati quia infiniti quàm dānati quia finiti, aut nul-

lus beatificabitur, nec aliquis dānabitur: sequitur etiam quod si boni sunt infiniti & mali infiniti, cum nihil maius sit infinito quod mali infiniti & boni infiniti non erunt in numero plures quā boni tantum cum sint infiniti, vel quā mali tantum cum sint infiniti. Sed omnia supradicta sunt manifeste impossibilia, ergo oportet quod generatio hominū habeat finem. Si generatio hominum non habeat finē motus est infinitus, quia non habet finem & tēpus similiter: sed si tēpus est infinitum non habet partem finitam, cum infinitum non constet ex finitis. Ergo hominū qui generantur & corrumpuntur quorum esse duratio & existere est finitum eorum existentia quæ est in tempore non mensurabitur tempore, aut si mensuretur tempore, mensurabitur tempore infinito, cum sit finita: quorum utrunque est impossibile, ergo oportet quod generatio hominū habeat finem. Secundo quod omnes homines cum corporibus suis resurgent.

Homo ut supra dictum est a sui institutione est ab beatitudine ordinatus & per consequens ad vitam, sed per

H. iij

peccatū est à dicta beatitudine deuiatus. Inde arguimus sic. Natura humana est recreata, & ad suum finem restituta per mortem domini Iesu vt supra probauimus, sed si homo non peccasset tota natura humana scilicet cum corpore & anima, erat ad beatitudinem assumenda ergo cum sufficienter sit recreata tota, scilicet cum corpore & anima ad beatitudinem assumenda, quantum ad iustos aut tota scilicet cum corpore & anima, quantum ad iniustos est ad eternam miseriam deducenda, oportet ergo hominum esse resurrectionem. Omnis operatio meritoria, vel demeritoria, procedēs ab homine principalius & verius attribuitur, compositio & suppositio quàm partibus eius vt operari bonum, vel malum verius attribuitur homini quàm animæ, vel corpori, cum actus sint principaliter suppositorum, cum ergo homo sit ille qui operatur bonum, vel malum & anima nō sit homo, nec corpus etiam sit homo, oportet esse hominum resurrectionem vt qui totus scilicet cum corpore & anima bene egit, totus scilicet cum corpore & anima remuneretur. Et qui totus male egit pro malo totus scilicet

cum corpore & anima puniatur, erit ergo hominum resurrectio. Si non resurgerent homines cum corporibus suis non participet dominus Iesus quem resurrexisse probauimus in beatitudine & vitæ æterna cum hominibus, sed cum animabus eorum corpus etiam domini Iesu non videretur corporaliter, nec verbum suum audiretur, nec ipse daret gloriam alicui naturæ corporali & corpus suum solum staret in gloria quæ omnia sunt irrationabilia & impossibilia.

Oportet ergo esse hominum resurrectionem. Impossibile est deum cum sit iustus aliquid dimittere impunitum, vel irremuneratum, sed experientia certa videmus quod multi homines boni in hoc mundo sustinent multas iniurias aduersitates, tribulationes, & labores corporales, & faciunt multa bona & meritoria opera corporalia, & quasi quandiu sunt in hoc mundo sunt in afflictione corporis continua. Multi homines mali sunt qui habent malas & inordinatas delectationes corporales, & quasi continuas & committunt multa enormia de quibus non portant penam in hoc mun-

do. Ergo oportet resurrectionem esse hominum ut Deus retribuatur nobis in corporibus eorum pro bono quæ fecerunt in illis corporibus, & malis det poenam pro malis quæ fecerunt in illis corporibus, alias deus non iuste procederet. Si non resurgerent homines cum corporibus suis, nulla anima haberet beatitudinem perfectam nec completam gloriam: quia cum anima naturaliter inclinatur ad suum corpus, eo quod anima ideo creata est ut cum corpore constituat hominem, si non haberet suum corpus, priuaretur suo desiderio naturali, & ita non haberet gloriam perfectam, eo quod non assequeretur suum desiderium naturale, se hoc est impossibile, ergo oportet esse hominum resurrectionem. Sequitur etiam si non resurgunt homines cum corporibus suis quod aut anima quæ est pars sit nobilior suo toto, eo quod anima erit beata, homo autem non: aut quod nec homo perueniat ad beatitudinem: cuius contrarium multipliciter superius est probatum.

Tertio quod dominus Iesus Christus debeat omnes homines iudicare.

Ad probandum quod dominus Iesus
debeat omnes homines iudicare.

Primo quod debeat esse omnium hominum iudicium generale & quod Deus debeat esse iudex illius iudicij. Secundo quod dominus Iesus Christus qui est verus deus & verus homo debet esse iudex illius iudicij. Manifestum est quod omnium hominum conditio in duas partes diuisa est: quia quidam eorum sunt boni quidam mali. Inde arguimus sic. Nullus iudex iustus debet bonos & malos ad eundem locum admittere, neque ad eos vniformiter se habere: sed debet inter eos discernere, & secundum quod diuersimode operati sunt retribuere, & per consequens inter cos iudicare & pro bono debet retribuere bonis secundum quod plus vel minus boni fecerunt, malis autem supplicium & pœnam, secundum quod plus vel minus mali fecerunt. Cum iusticia sit ius suum vnicuique tribuere: sed deus est iudex iustus, imo nullus alius est iustus iudex nisi ipse, quod enim ipse sit iustus satis patet ex superioribus, quod autem ipse solus debeat esse iudex patet eo quod ipse solus est dominus omnium quia omnia fecit.

Et ad ipsum pertinet primo & immediate omnis operatio creaturæ siue bona, siue mala ipse etiam solus est qui potest retribuere & punire. Cum ipse sit omnipotēs, ipse etiam solus qui omnium hominum nouit merita & demerita quantum ad facta & etiam cogitata non solum quantum ad numerum: sed etiam quantum intensa sunt & remissa, cum enim sit solus & summe sapiens, solus omnia etiam præterita vt presentia contemplatur ergo deus debet inter bonos & malos discernere & diuersimode retribuere & punire, & per consequens inter eos iudicare, ergo oportet esse iudicium omnium hominum generale.

Omnia iudicia particularia & inferiora debent per iudicem generalem & superiorem examinari & examinata ratificando, vel infirmando iudicari & regulari, alias esset error in iudiciis: eo quod in eis homines possint falli & non esset ordo in iudiciis, iusticia enim Dei esset defectiua, si non se extenderet ad omnia iudicia regulanda, sed omnes actus hominum tam exteriores quam interiores, sunt quædam iudicia: quia cum liberta-

re fiunt. Ergo omnia debent per superiorem iudicem examinari & ratificari, vel infirmari: sed solus deus est superior ad omnes homines: ergo omnium actuum hominum debet esse ipse iudex qui solus nouit omnia & solus potest omnia facta vno instante omnibus declarare, debet etiam istud iudicium esse vnum & generale, in quo omnes homines debent adesse, & post resurrectionem hominum, alias non esset omnibus manifestum. Finaliter quod dominus Iesus debet esse iudex illius iudicii. Secundo probamus quod dominus Iesus debet esse iudex illius iudicii. Nullus iudex tam idoneus sicut ille qui participat, cum vtraque partium inter quas debet esse iudicium & qui nouit merita vtriusque partis non solum secundum scientiam sed & secundum experientiam: sed natura humana debet iudicari pro his quæ fecit secundum voluntatem dei, vel contra voluntatem dei, ergo nullus tam conueniens iudex, sicut ille qui participat cum deo & cum homine. Talis autem dominus Iesus est qui est verus deus & verus homo vt supra probauimus ergo ipse debet

esse iudex omnium hominum generalis.
Omne iudicium rite ordinatum requirit quod sit manifestum & notum omnibus qui iudicandi sunt : sed omnes homines constant ex corpore & anima, ergo iudicium debet esse notum non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter : sed si deus solus iudicaret, persona sua non videretur oculo corporali : nec sua sententia audiretur, nec perciperetur aliquo sensu corporali. Ergo oportet quod ille qui iudicat sit talis quod suum iudicium possit perfecte & complete. scilicet spiritualiter & corporaliter manifestare. Talis autem est dominus Iesus solus, cum sit verus deus & verus homo, ergo ipse debet esse iudex. Nullus est tam idoneus iudex sicut ille in quo reperitur & concordant iusticia mansuetudo & misericordia : sed in domino Iesu est iusticia summa cum sit verus deus, Et mansuetudo & misericordia, Cum sit verus homo per quam naturam inclinatur ad miserendum hominibus qui cum eo participant. ergo ipse debet iudicare, ut in iudicio adsit diuinitas quæ excitet eum ad iusticiam & humanitas quæ inclinet eum ad misericordiam.

Causa finalis huius tractatus.

TRactatum istum hac intentione fecimus, vt fideles & deuoti Christiani attendant, quod cum nulla secta alia à fide Christiana possit probari esse vera nec defendi à sequentibus seu defendentibus eam, nec posset fidem Christianam rationabiliter impugnare, eo quod omnes sunt innixæ falso & friuolo fundamento, fides autem Christiana nō solum possit defendi contra omnes impugnantes eam sed etiam probari. Et quancunque aliam sectam infringere per necessarias rationes, sicut patet ex rationibus superscriptis. Ob zelum fidei animati ardenti desiderio meditentur quod cum nihil possit resistere veritati, eo quod sit super omnia fortior per viam & fortitudinem rationum : cum dei adiutorio & virtute perterunt infideles reducere ad semitam veritatis, sic quod nomen domini Iesu laude dignissimum, quod in plerisque mundi partibus, & à quàm plurimis ignoratur, manifestabitur & habebitur in reuerentia

& honore & hæc via ad conuertendum infideles est faciliior aliis omnibus. Durum enim & periculosum videtur infidelibus credulitatem suam pro aliena credulitate seu fide dimittere: sed falsum & impossibile p̄ vero & necessario nō deserere quis eorum poterit sustinere? Et si dicatur quod in hoc tractatu possunt nobis fieri aliquæ obiectiones ad quas non respondimus. Dicimus quod in hoc tractatu hoc tantum in intentione habuimus, vt ostenderemus quod fides Christiana probari poterat per necessarias rationes. Et licet si totus tractatus memoriter teneatur: credamus solutiones obiectionum cum diligenter intelligentibus apparere. Nos aliqua dimisimus gratia breuitatis. Offerimus notamen sine præsumptione in virtute fidei Christiane ad omnes obiectiones infidelium respondere & eis tales contrariorum sectas & pro fide Christiana positiones facere & probare quod ad eas nullatenus poterunt respondere. Et dicatur quod velle rationibus initi deridet fidei, vel fidelium merito dicimus quod fideles qui non querunt intellige

ut credant, sed credentes: quod si non crediderint non intelligent. Fidem simpliciter & constantissime amplectentes ad tantam possunt in virtute eiusdem fidei sublimitatem intelligentiæ eleuari, quod ipsa fides quæ voluntatis firmiter eam credentium erat pabulum & fomentum, sua fundamenta quibus innittitur, necessarias scilicet rationes ministrabit eisde, ut sint eorum pabulum intellectus: ipsa enim fides ad instar supernatantis olei in sublime consurgens tanto ad altiorē gradum in eisdem credentibus eleuatur quanto intellectus multiplicatis necessariis rationibus altiorē sibi scalam erexit, eo quod ipsa fides intellectum in seipsa fundans eumque inuestigando continue concómitans & confortans supra intellectus vires & potentiam exēdescit, quia fatigari nesciens semper nititur intensius & altius ad credendum, propter quod fides in altius erigitur & meritum credentium ampliatur. Verum si dicatur nobis quod aliquæ vel multæ de rationibus supradictis alibi sunt insertæ, dicimus quod nos inuenimus eas

secundum modum & artem cuiusdam
tabulæ quam edidimus generalis, tamen
si alibi & ab aliis sunt repertæ quanto
in pluribus libris & à pluribus sunt di-
ctæ, tanto amplius exultamus, nos enim
ad aliud non intendimus nisi ad osten-
dendum quod fides christiana vel fide-
les per eam possint quancunque aliam
sectam per rationes convincere infide-
lesque convertere. . Et nomen Dei per
cuncta mundi climata celebre & solen-
ne omnibus declarare.

EXORTATIO.

Propter quod flexis genibus cum hu-
militate & reuerentia quanta possumus
Sanctissimo patri summo pontifici
domino Bonifacio Christi vicario & do-
minis Cardinalibus supplicamus, ut ipsi
dictam viam amplectentur. Cum inter
omnes vias ad convertendum infideles
& recuperationem terræ sanctæ ista sit
leuior & amabilior & magis conso-

na charitati. Tantoque omnibus aliis
 viis fortior quanto, arma spiritualia sunt
 corporalibus fortiora. Hæc enim arma-
 tos suos non onerant nec molestant, non
 ebetantur ictibus, nec franguntur, non
 rubiginantur algoribus, nec caloribus
 dissoluuntur, sed quanto plus in virtute
 eorum agitur tanto subtilius acuuntur,
 multiplicantur, quia multiplicius arma-
 tōsque suos agiliores fortiores arma-
 tiores & audaciores faciunt plusquam
 in principio in medio & in fine, præter
 multa alia enarrare dimittimus ne secu-
 laribus potestatibus videamur in aliquo
 derogare. Licet ipsi possint & debeant
 rationabiliter dicere & cogitare quod
 arma clericorum sunt armis eorum no-
 bilia & etiam fortiora: factus fuit iste
 tractatus Romæ anno domini M.cc.no-
 nagesimo sexto, & completus ibidem in
 vigilia beati Iohannis Baptistæ precur-
 soris domini Iesu Christi, cui placeat
 dominum deprecari, vt sicut ipse fuit
 præco lucis & luminis, & ipsum qui ve-
 ra lux est digito demonstraui suoque
 tempore fuit gratia inchoata: sic placeat

domino Iesu Christo , nouam lucem
mundo infundere ad cuius lumen am-
bulantes infideles conuersi nobiscum
secure occurrant eidem domino Iesu
Christo , cui est honor & gloria.

Per omnia secula seculo-
rum. Amen.

FINIS.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1000079117

LLUL

12a

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Biblioteca de Catalunya

Reg.

478.683

Mar. 77-12°

